VERICA TRSTENJAK
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2009. június 30. [1]

Tartalomjegyzék

I – Bevezetés . . . . . I - 9828

II – Jogi háttér . . . . . I - 9828

A 77/91/EGK irányelv . . . . . I - 9828

A 77/534/EGK ajánlás . . . . . I - 9829

A 79/279/EGK irányelv . . . . . I - 9831

A 2001/34/EK irányelv . . . . . I - 9831

A 2004/25/EK irányelv . . . . . I - 9832

III – A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések . . . . I - 9834

IV – A Bíróság előtti eljárás . . . . . I - 9836

V – A felek főbb érvei . . . . . I - 9837

VI – A jogkérdésről . . . . . I - 9842

A – Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatósága . . . . . I - 9842

B – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések vizsgálata . . . . . I - 9843

1. Az első kérdésről . . . . . I - 9843

a) Bevezető megjegyzések . . . . . I - 9843

b) Az általános jogelvek . . . . . I - 9844

i) Fogalom . . . . . I - 9844

1 – Eredeti nyelv: német.

ii) A részvényesek közötti egyenlő bánásmód elvéről a közösségi jogban I - 9847

– A vonatkozó közösségi jogi rendelkezések vizsgálata . . . . . I - 9847

Az elsődleges jog . . . . . I - 9847

Nemzetközi iránymutatások . . . . . I - 9848

A közösségi intézmények aktusai . . . . . I - 9849

– Érvek az általános jogelvként történő besorolás ellen . . . . . I - 9850

Hiányzó alkotmányi rang . . . . . I - 9850

Hiányzó jogi meggyőződés a jogtudományban . . . . . I - 9852

Az általános hatály hiánya . . . . . I - 9853

A jogkövetkezmény meghatározottságának a hiánya . . . . . I - 9853

A jogalkotói akarat megkerülésének tilalma . . . . . I - 9854

Az intézményi egyensúly megőrzése . . . . . I - 9855

A jogbiztonság követelménye . . . . . I - 9857

c) Következtetés . . . . . I - 9858

2. A második kérdésről . . . . . I - 9859

3. A harmadik kérdésről . . . . . I - 9861

C – Következtetések . . . . . I - 9861

VII – Végkövetkeztetések . . . . . I - 9863

I – Bevezetés

1. A luxemburgi Cour de cassation három kérdést terjesztett a Bíróság elé, amelyek lényegében annak megállapítására irányulnak, hogy a közösségi jogban egy sor, a Közösség intézményeinek aktusaiban található rendelkezésből a részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános jogelvének fennállására lehet következtetni a társasági jog területén, amely egy társaság kisebbségi részvényeseit védi az irányításnak egy másik társaság által történő átvétele esetén, mégpedig oly módon, hogy ugyanolyan feltételekkel jogosultak a részvényeik elidegenítésére, mint minden más részvényes.

2. Ezen előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtására olyan jogvita keretén belül került sor, amely az RTL Group részvénytársaság kisebbségi részvényesei (a továbbiakban: az alapeljárás felperesei) és a belga jog szerint létrehozott Groupe Bruxelles Lambert (GBL) társaság, a német jog szerint létrehozott Bertelsmann AG (Bertelsmann) társaság, az RTL Group részvénytársaság és az RTL Group tisztviselői (a továbbiakban: az alapeljárás alperesei) között van folyamatban. Keresetükkel az alapeljárás felperesei a GBL és a Bertelsmann között létrejött – a GBL-nek az RTL Group tőkéjében meglévő 30%-os részesedésének a Bertelsmann-nak a Bertelsmann tőkéjének 25%-a ellenében történő átengedésére vonatkozó – megállapodás megsemmisítését, illetve az alapeljárás alpereseinek az általuk okozott kárért fennálló egyetemleges felelősségének megállapítását és az e kár megtérítésére való kötelezésüket kérik.

II – Jogi háttér

A 77/91/EGK irányelv

3. A 77/91 irányelv [2] ötödik preambulumbekezdése szerint „az 54. cikk (3) bekezdése g) pontjának céljaira való tekintettel szükséges, hogy a tagállamoknak a tőke emelésére vagy leszállítására vonatkozó jogszabályai biztosítsák, hogy az azonos helyzetű részvényesekre egyenlő bánásmódot alkalmazzanak, valamint a tőke leszállításáról szóló határozatot megelőző követelésekkel rendelkező hitelezők védelmére vonatkozó elveket betartsák és összehangolják”.

4. A 77/91 irányelv 20. és 42. cikke a következőképpen szól:

„20. cikk

A tagállamok dönthetnek úgy, hogy nem alkalmazzák a 19. cikket a következőkre:

2 – A biztosítékok egyenértékűvé tétele céljából a részvénytársaságok alapításának, valamint ezek tőkéje fenntartásának és módosításának tekintetében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról szóló második, 1976. december 13 i 77/91/EGK tanácsi irányelv (HL L 26., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 8. o.).

[…]

kell az egyenlő bánásmódot valamennyi azonos helyzetű részvényes számára.”

d) jogi kötelezettség révén vagy valamely bíróság által a kisebbségi részvényesek védelmére hozott határozat, különösen egyesülés, a társaság céljának vagy formájának megváltozása, a társaság székhelyének külföldre történő áthelyezése vagy a részvényátruházásra vonatkozó korlátozások bevezetése esetén hozott bírósági határozat következtében megszerzett részvényekre;

A 77/534/EGK ajánlás

5. A 77/534/EGK ajánlás [3] 6. pontja szerint „[…] az érintettekkel folytatott konzultáció során a [Bizottság megállapíthatta], hogy az érintettek között messzemenő egyetértés van a kódex elvei tekintetében”.

[…]

6. Ezen ajánlás 11. pontja a következőképpen rendelkezik:

f) a kapcsolt társaságok kisebbségi részvényeseinek kártalanítása céljából szerzett részvényekre;

„*Az alapelvek* a magatartási kódex lényeges rendelkezéseit jelentik, és elsődleges jelentőségűek.

[…]

42. cikk

Megelőzik az őket követő és csak szemléltetést szolgáló részletesebb rendelkezéseiket, és jelentősen túlmutatnak azokon.

Ennek az irányelvnek az alkalmazása során a tagállamok jogszabályainak biztosítaniuk

3 – Az értékpapírügyletekre vonatkozó európai magatartási kódexről szóló, 1977. július 25-i 77/534/EGK bizottsági ajánlás (HL L 212., 37. o.).

[…]

kódex harmadik alapelve a következőt mondja ki:

C. *A részvényesek egyenlőségére vonatkozó harmadik alapelv.* A Bizottság bizonyos kritikák ellenére úgy vélte, hogy fenn kell tartania az egyenlő bánásmód elvét, és alkalmazását két kiegészítő rendelkezéssel szemléltette, különösen a konkrét közzétételi kötelezettségre téve a hangsúlyt.

„Egyenlő bánásmódot kell biztosítani az ugyanazon társaság által kibocsátott, ugyanolyan jellegű értékpapírok valamennyi tulajdonosa számára; különösen minden olyan aktusnak, amely közvetlenül vagy közvetetten az értékpapírjait a piacon értékesítő társaság feletti jogi vagy tényleges irányítást lehetővé tévő részesedés átruházásával jár, figyelembe kell vennie valamennyi részvényes egyenlő bánásmódhoz való jogát.”

A tizenhetedik kiegészítő rendelkezés megemlíti az irányítást megalapozó részesedés átruházása esetén a többi részvényes számára biztosítandó egyenlő bánásmódot, azonban elismeri, hogy a Németországban a többségi részvényes jogait korlátozó jogszabály figyelembevétele érdekében e részvényesek védelme más módon is megvalósítható.

8. Az európai magatartási kódex tizenhetedik kiegészítő rendelkezése a következőképpen rendelkezik:

„A harmadik alapelv értelmében irányítást megalapozó részesedés átruházásával járó ügyletre nem kerülhet sor titokban, a többi részvényes és a piacfelügyeleti hatóságok tájékoztatása nélkül.

Kívánatos, hogy a társaság – amelynek az irányítását átruházták – valamennyi részvényese ugyanolyan feltételekkel tudja érték-

[…]”

7. Az ezen ajánláshoz csatolt, az értékpapír-ügyletekre vonatkozó európai magatartási

papírjait átruházni, kivéve ha egyébként ezzel egyenértékűnek tekinthető védelmet élveznek.”

A 79/279/EGK irányelv

9. A 79/279 irányelv [4] 4. cikkének (2) bekezdése szerint „a hivatalos tőzsdei jegyzésre bevezetett értékpapírok kibocsátóinak be kell tartaniuk […] az ezen irányelvhez mellékelt C. vagy D. formában felsorolt kötelezettségeket, aszerint hogy részvényről vagy kötvényről van-e szó”.

10. Ezen irányelv mellékletében az „Azon társaság kötelezettségei, melynek részvényeit hivatalos tőzsdei jegyzésre bevezették” elnevezésű C. forma 2. pontjának a) alpontja szerint: „A társaságnak biztosítania kell az azonos helyzetű részvényesek számára az egyenlő bánásmódot.”

4 – Az értékpapírok hivatalos tőzsdei jegyzésre történő bevezetéséhez kötődő feltételek összehangolásáról szóló, 1979. március 5-i 79/279/EGK tanácsi irányelv (HL L 66., 21. o.).

A 2001/34/EK irányelv

11. A fent nevezett rendelkezést átvette a 2001/34 irányelv [5] 65. cikkének (1) bekezdése, amely irányelv 111. cikkének (1) bekezdése a 79/279 irányelvet hatályon kívül helyezte.

12. A 2001/34 irányelv 65. cikkét úgyszintén hatályon kívül helyezte a 2004/109 irányelv [6] 32. cikkének 5. pontja 2007. január 20-i hatállyal. A 2004/109 irányelv „Tájékoztatási követelmények a szabályozott piacra bevezetett részvények kibocsátói számára” című 17. cikke az (1) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„A szabályozott piacra bevezetett részvények kibocsátója biztosítja az azonos bánásmódot az ugyanabban a helyzetben lévő részvénytulajdonosok számára.”

5 – Az értékpapírok hivatalos tőzsdei jegyzésre történő bevezetéséről és az ilyen értékpapírokról közzéteendő információkról szóló, 2001. május 28-i 2001/34/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 184., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 4. kötet, 24. o.).

6 – A szabályozott piacra bevezetett értékpapírok kibocsátóival kapcsolatos információkra vonatkozó átláthatósági követelmények harmonizációjáról és a 2001/34/EK irányelv módosításáról szóló, 2004. december 15-i 2004/109/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 390., 38. o.).

A 2004/25/EK irányelv

13. A 2004/25 irányelv [7] (8), (9) és (10) preambulumbekezdése a következőképpen szól:

„(8) A közösségi jog általános elveivel – és különösen a méltányos tárgyaláshoz [helyesen: tisztességes eljáráshoz] való joggal – összhangban, a felügyeleti hatóság határozatainak a megfelelő körülmények között alkalmasnak kell lenniük egy független bíróság általi felülvizsgálatra. […]

(9) A tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges lépéseket az értékpapírok birtokosainak – különösen a kisebbségi birtokosok – védelmére, amennyiben a társaságuk irányítását megszerezték. A tagállamoknak az ilyen védelmet azzal kell biztosítaniuk, hogy kötelezik a társaság irányítását megszerző személyt arra, hogy – a közös meghatározással összhangban – méltányos áron ajánlatot tegyen a társaság értékpapírjainak birtokosai számára az összes birtokukban lévő értékpapírra. […]

(10) Az értékpapírok minden birtokosa számára történő ajánlattételi kötelezettséget nem kell alkalmazni az ezen irányelvet átültető nemzeti jogszabály hatálybalépésének időpontjában már létező irányító [helyesen: irányítást megalapozó] részesedésekre.”

14. A 2004/25 irányelv 3. cikke, amelynek címe „Általános elvek”, az (1) bekezdésének a) pontjában és a (2) bekezdésének a) pontjában a következőt írja elő:

„(1) Az ezen irányelv végrehajtásának céljából a tagállamok biztosítják, hogy betartják a következő alapelveket:

a) a céltársaság értékpapírjainak ugyanazon kategóriába tartozó valamennyi birtokosa számára biztosítani kell az egyenlő elbánást; továbbá ha egy személy megszerzi egy társaság irányítását, védeni kell az értékpapírok többi birtokosát;

[…]

7 – A nyilvános vételi ajánlatról szóló, 2004. április 21-i 2004/25/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 142., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 2. kötet, 20. o.).

(2) Az (1) bekezdésben megállapított elvek betartásának biztosítása érekében a tagállamok

a) biztosítják, hogy az ezen irányelvben meghatározott minimumkövetelményeket betartják;

[…]”

15. A 2004/25 irányelv 5. cikke, amelynek címe „A kisebbségi részvényesek védelme, a kötelező ajánlat és a méltányos ár”, az (1), (3) és (4) bekezdésében a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„(1) Amennyiben egy természetes vagy jogi személy saját szerzése vagy a vele összehangoltan eljáró személyek szerzése következtében az 1. cikk (1) bekezdésében említett társaság értékpapírjaival rendelkezik, amely – a korábban szerzett értékpapírjaival vagy a vele összehangoltan eljáró személyek értékpapírjaival együtt – közvetlenül vagy közvetve a szavazati jogok meghatározott százalékát biztosítja e társaságban, amely lehetővé teszi számára a társaság irányítását, a tagállamok biztosítják, hogy e személy e társaság kisebbségi részvényeseinek védelme érdekében ajánlattételre kötelezett. Az ilyen ajánlatot a (4) bekezdésben meghatározott méltányos áron a lehető legkorábban az ezen értékpapírok valamennyi birtokosa részére az összes részesedésükre vonatkozóan teszik meg.

[…]

(3) Az (1) bekezdés alkalmazásában a szavazati jogok irányítást biztosító arányát, és ennek kiszámítási módját annak a tagállamnak a szabályai határozzák meg, ahol a társaság létesítő okirat szerinti székhelye található.

(4) Méltányos árnak az ajánlattevő vagy a vele összehangoltan eljáró személyek által ugyanazon értékpapírokért a tagállamok által meghatározott időtartam alatt – amely az (1) bekezdésben említett ajánlat megtétele előtt nem kevesebb mint hat hónap és nem több mint 12 hónap – megfizetett legmagasabb ár tekintendő. […]

Feltéve, hogy a 3. cikk (1) bekezdésében meghatározott általános elveket betartják, a tagállamok feljogosíthatják felügyeleti hatóságaikat, hogy az első albekezdésben említett árat módosítsák tisztán meghatározott körülmények esetén és kritériumok szerint. […]”

16. Az átültetés határideje a 2004/25 irányelv 21. cikke értelmében 2006. május 20.

III – A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

17. Az Audiolux SA és az alapeljárás többi felperese a luxemburgi székhelyű RTL Group részvénytársaság kisebbségi részvényesei, amelynek részvényeivel a luxemburgi, brüsszeli és londoni tőzsdéken kereskednek. Az iratokból kitűnően az alapjogvitára okot adó események előtt a GBL az RTL részvényeinek 30%-ával rendelkezett. A Bertelsmann 80%-os részesedéssel rendelkezett a Bertelsmann Westdeutsche TV GmbH-ban (a továbbiakban: BWTV), a fennmaradó 20% a Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlagsgesellschaft E. Brost & J. Funke GmbH & Co. (a továbbiakban: WAZ) tulajdonában állt. A BWTV az RTL részvényeinek 37%-ával rendelkezett, a brit Pearson Television csoport 22%-kal, a többi részvényes pedig – köztük az Audioluxszal – 11%-kal.

18. 2001 első félévében több tranzakció során a GBL átruházta az RTL vagyonában meglévő 30%-os részesedését a Bertelsmann vagyonában való 25%-os részesedésért.

19. A továbbiakban a Bertelsmann megszerezte 2001 decemberében a Pearson Television részesedését. Erre az RTL kérte a hivatalos londoni tőzsdei jegyzésre történő bevezetésének a visszavonását. A GBL részesedésének a Bertelsmannra történő átruházása képezte az Audiolux SA, a BGL Investment Partners és más kisebbségi részvényesek (a továbbiakban: az alapeljárás felperesei) által a GBL, a Bertelsmann és az RTL Group, valamint az RTL Group más tisztségviselői ellen a Tribunal d'arrondissement de Luxembourg kereskedelmi tanácsához benyújtott keresetnek a tárgyát, amelyben a GBL és a Bertelsmann között létrejött – a GBL-nek az RTL tőkéjében meglévő 30%-os részesedésének a Bertelsmann csoportnak a Bertelsmann tőkéjében való 25%-os részesedés ellenében történő átruházására vonatkozó – megállapodás semmisségének a megállapítását kérték. Másodlagosan azt kérték az alapeljárás felperesei, hogy a bíróság az alpereseket egyetemlegesen kötelezze kártérítés megfizetésére, valamint engedélyezze, hogy a részesedéseiket azonos feltételekkel adhassák el. A felperesek a kereseti kérelmüket később további kérelmekkel egészítették ki.

20. Az alapeljárás felperesei a Bertelsmann és más társaságok ellen benyújtott további keresettel arra kérték kötelezni az alpereseket, hogy az RTL Group londoni tőzsdére való bevezetéséről szóló, 2000. június 30-i tájékoztatóban szereplő kötelezettségeik végrehajtásaként többek között az RTL Group nyilvános részvénykibocsátását 15%-ra emeljék, és e részvényeket ne vonják vissza a londoni tőzsde jegyzékéből. E tekintetben különböző kérelmeket nyújtottak be a 2002. szeptember 6-i, valamint október 3-i, 14-i és 18-i keresetben.

21. 2003. július 8-i ítéletével a Tribunal d'arrondissement de Luxembourg döntött a GBL részesedésének a Bertelsmannra történő átruházásával kapcsolatos első jogvitában, és elutasította a kereseteket azzal az indokolással, hogy azok nem elfogadhatók, mert az Audiolux követelései nem alapulnak jogszabályon, illetve a luxemburgi jog által elismert jogelven. Ezen ítélet ellen az alapeljárás felperesei fellebbezést nyújtottak be a 2003. október 8-i beadványukkal a Cour d'appelhez.

22. A Tribunal d'arrondissement de Luxembourg a második jogvitában hozott 2004. március 30-i ítéletével elutasította a kereseteket. Ezen ítélet ellen az alapeljárás felperesei szintén fellebbezést nyújtottak be a 2004. június 21-i beadványukkal a Cour d'appelhez.

23. A Cour d'appel egyesítette a két ügyet, és 2006. július 12-i ítéletével elutasította a fellebbezéseket. Megerősítette, hogy sem a luxemburgi társasági jognak, sem a luxemburgi pénzügyi jognak nem része a részvényesek közötti egyenlő bánásmód alapelve, és ebben a kérdésben nem kell előzetes döntéshozatal iránti kérelmet intézni az Európai Közösségek Bíróságához.

24. Az alapeljárás felperesei 2006. november 22-i beadványukkal felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be a másodfokú ítélettel szemben a Cour de cassationhoz, és hét semmisségi jogalapra hivatkoztak. Az első semmisségi jogalapjával az Audiolux a részvényesek – különösen valamely értéktőzsdén jegyzett társaság részvényesei – közötti egyenlő bánásmód alapelvének megsértésére, illetve helytelen alkalmazására hivatkozott.

25. A Cour de cassation, mivel álláspontja az, hogy az első semmisségi ok a közösségi jog értelmezésének olyan kérdését érinti, amelynek megválaszolása jelentőséggel bír a jogvita kimenetele szempontjából, az eljárást felfüggesztette, és a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatal céljából:

1) A részvényesek egyenlőségére, közelebbről a kisebbségi részvényesek védelmére vonatkozó utalások, melyek

a) a második, 1976. december 13-i 77/91/EGK „társasági jogi" irányelv 20. és 42. cikkében;

b) az értékpapírügyletekre vonatkozó európai magatartási kódexről szóló, 1977. július 25-i bizottsági ajánlás „harmadik alapelvében" és „tizenhetedik kiegészítő rendelkezésében";

c) az értékpapírok hivatalos tőzsdei jegyzésre történő bevezetéséhez kötődő feltételek összehangolásáról szóló, 1979. március 5-i 79/279/EGK tanácsi irányelv mellékletében szereplő C. forma 2. pontjának a) alpontjában, amelyet az egységes szerkezetbe foglalt 2001. május 28-i irányelv átvett;

d) a nyilvános vételi ajánlatról szóló, 2004. április 21-i 2004/25/EGK európai parlamenti és tanácsi irányelv – (8) prembulumbekezdés fényében értelmezett – 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjában szerepelnek,

a közösségi jog alapelvéből erednek-e?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén, a közösségi jog ezen alapelvét csupán a társaság és annak részvényesei közötti viszonyokra kell-e alkalmazni, avagy éppen ellenkezőleg, ezen elv alkalmazandó a társaság feletti irányítást gyakorló vagy azt megszerző többségi részvényesek és e társaság kisebbségi részvényesei közötti kapcsolatokra is, különösen olyan társaság esetében, amelynek részvényeit az értéktőzsdén jegyzik?

3) Mindkét előző kérdésre adott igenlő válasz esetén, a közösségi jog ezen alapelvét úgy kell-e tekintetni – figyelemmel az első kérdésben hivatkozott jogszabályok időközben végbement fejlődésére –, hogy ezen elv létezett, és azt alkalmazni kell a második kérdés értelmében vett kisebbségi és többségi részvényesek közötti jogviszonyokra, már a 2004/25 irányelv hatálybalépését megelőzően, és a jelen ügyben a 2001 első félévében megvalósult tényállást megelőzően?

IV – A Bíróság előtti eljárás

26. A 2008. március 4-én kelt előzetes döntéshozatalra utaló végzés 2008. március 5-én érkezett a Bíróság Hivatalához.

27. A Bíróság alapokmányának 23. cikkében meghatározott határidőn belül az Audiolux, a GBL, a Bertelsmann, a Francia Köztársaság, az Ír Köztársaság, a Lengyel Köztársaság Kormányai, valamint a Bizottság terjesztettek elő írásbeli észrevételeket.

28. A 2009. április 30-i tárgyaláson az Audioluxnak, a GBL-nek, a Bertelsmann-nak, az Ír Köztársaság Kormányának, valamint a Bizottságnak a perbeli meghatalmazottjai jelentek meg annak érdekében, hogy nyilatkozatokat tegyenek.

V – A felek főbb érvei

29. Az *Audiolux* elfogadhatónak tartja az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet. Javasolja, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre igenlő választ adjon. Az előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett első kérdésben említett közösségi jogi aktusok, valamint azok rendelkezései a részvényesek közötti egyenlő bánásmód alapelvének fennállására utalnak. A 77/91 irányelv tekintetében az Audiolux különösen arra hivatkozik, hogy annak már az ötödik preambulumbekezdéséből is az következik, hogy a közösségi jogalkotó a részvényesek közötti egyenlő bánásmódra már létező alapelvként tekintett. Az Audiolux hivatkozik továbbá a magatartási kódex 6. és 11. pontjára. Az a körülmény, hogy a magatartási kódex csak ajánlás, nem ellentétes azzal a ténnyel, hogy az a közösségi jog általános elveinek a megnyilvánulása. Az Audiolux az érvelését ezen túlmenően a magas rangú szakértői csoport által 2002. januárjában közzétett jelentésre (a továbbiakban: Winter I-jelentés) alapítja.

30. Az Audiolux álláspontja szerint a 2004/25 irányelv keletkezésének története mutatja, hogy egyetértés volt a kisebbségi részvényesek 5. cikkben előírt védelme tekintetében. Ezen irányelv (10) preambulumbekezdése csupán az irányelv időbeli hatályára vonatkozik, és nem érinti a részvényesek közötti egyenlő bánásmód alapelvét, ahogy ez a 3. cikk (1) bekezdésének a) pontjából kitűnik. A Mangold-ügyhöz [8] hasonlóan egy irányelv rendelkezéseinek az alkalmazása és az annak alapjául szolgáló általános elv alkalmazása között kell különbséget tenni.

8 – A C-144/04. sz. Mangold-ügyben 2005. november 22-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-9981. o.).

31. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés tekintetében az Audiolux arra hivatkozik, hogy az EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontja nem tesz különbséget a részvényeseknek a társasággal szembeni védelme és a részvényesek egymással szembeni védelme között. Ilyen különbségtétel a 77/91 irányelvben sem található, ahogy azt a 20. cikke megerősíti. A magatartási kódex harmadik alapelvében és tizenhetedik kiegészítő rendelkezésében elismerésre kerül, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód elve a részvényesek egymás közötti viszonyában is érvényesül.

32. Az Audiolux azon az álláspontón van, hogy a többségi részvényes által a társaság irányítására gyakorolt befolyás elmossa a társaság szervei és a többségi részvényes közötti különbségeket. Az összes részvényes közötti egyenlő bánásmód tehát azt feltételezi, hogy ez az alapelv köti a többségi részvényest is. Végül utal az Audiolux a Mangold-ügyben hozott ítéletre, amely álláspontja szerint a közösségi jog általános jogelvének az alkalmazása mellett szól a jelen ügyben.

33. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés tekintetében az Audiolux nézete az, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód alapelvének alkalmazása jelen esetben nem az irányelv visszamenőleges hatályú alkalmazását célozza, mivel ez az alapelv már harminc évvel ezelőtt kifejezésre jutott a magatartási kódexben, és már egy évtizede konszenzus alakult ki ennek kapcsán, amit a 2004/25 irányelv elfogadása bizonyít.

34. Az *alapeljárás 1–10. rendű alperesei* (a továbbiakban együttesen: GBL) az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdés kapcsán elsőként arra utalnak, hogy egy általános közösségi jogelv elismerése először is azt feltételezi, hogy a kérdéses norma a szerződés egyik céljából következik, és megfelelő tartalommal rendelkezik. Utalnak ennek kapcsán a Jippes-ügyben [9] és a Portugália kontra Tanács ügyben [10] hozott ítéletekre.

35. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésben említett közösségi jogi aktusok tekintetében a GBL lényegében arra hivatkozik, hogy a magatartási kódex a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében nem rendelkezhet joghatással. Egyrészről nem építették be azt a luxemburgi jogba, másrészről csak azokra a közösségi rendelkezésekre utal, amelyeket ki kívánt egészíteni. Egyebekben a 2004/25 irányelv léte és keletkezésének története mutatja a részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános jogelvének a hiányát. Ezen tétel alátámasztására a GBL hivatkozik a Winter I-jelentésre, valamint a 2002 novemberében közzétett, a magas rangú társasági jogi szakértői csoportnak a modern társasági jogi keretfeltételekről Európában című jelentésére (a továbbiakban: Winter II-jelentés). Ezen túlmenően pedig mind a tagállamoknak biztosított számos választási lehetőség, mind a minimumkövetelmények meghatározása azt mutatja, hogy nem létezik ilyen jogelv.

36. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés kapcsán a részvényesek közötti egyenlő bánásmód jogelve nem létezésének igazolásaként a GBL emlékeztet a Bíróságnak a jogbiztonsággal és különösen a visszaható hatállyal kapcsolatos ítélkezési gyakorlatára. Mindenesetre ezt az alapelvet nem lehet alkalmazni a 2004/25 irányelv hatálybalépését megelőző tényállásokra.

37. Az *alapeljárás 11–18. rendű alpereseinek* (a továbbiakban együttesen: Bertelsmann) álláspontja szerint az előzetes döntéshozatal iránti kérelem nem elfogadható. E kérelem nem sorolja fel a releváns tényeket, amelyek ahhoz lennének szükségesek, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket a ténybeli és a jogi háttér ismeretében megválaszolhassa.

38. A 77/91 és 79/279 irányelveknek az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésben hivatkozott rendelkezései kizárólag a társaság és annak részvényesei közötti jogviszonyra vonatkoznak, és konkrétan meghatározott helyzeteket érintenek, amelyek semmilyen összefüggést nem mutatnak az alapeljárás problematikájával. Még ha az ajánlásban foglalt magatartási kódex kötelező ajánlattételt is írna elő, az csak „kívánatos” lenne a tizenhetedik kiegészítő rendelkezés értelmében, éspedig csak „azzal egyenértékűnek tekinthető” más védelem hiányában.

39. A 2004/25 irányelvvel összefüggésben a Bertelsmann különösen arra hivatkozik,

9 – A C-189/01. sz., Jippes és társai ügyben 2001. július 12-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-5689. o.).

10 – A C-149/96. sz., Portugália kontra Tanács ügyben 1999. november 23-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-8395. o.).

hogy ezen irányelv keletkezési története során vita volt arról, hogy a kötelező ajánlattétel legyen-e az egyetlen eszköz, amely a kisebbségi részvényesek védelme érdekében szóba jöhet. Emellett a tagállamokat a kötelező ajánlattétel részletszabályai tekintetében megillető számos választási lehetőség, valamint az időbeli hatály összeegyeztethetetlen az állított általános jogelvvel. Amennyiben bizonyítást nyerne ilyen alapelv létezése, úgy abból az irányelv semmisségére kellene következtetni.

40. A Bertelsmann álláspontja szerint sem nemzeti, sem nemzetközi szinten nincs olyan egységes jogi álláspont (*opinio iuris*), amely egy ilyen általános jogelv létezését alátámasztaná, és ezt a Winter I-jelentés is igazolja. A különböző hivatkozások a részvények közötti egyenlő bánásmódra vonatkozó másodlagos jogi aktusokra nem elegendőek ahhoz, hogy azokból általános jogelvre lehessen következtetni. Az állított alapelv alapvetően eltérő tartalma miatt különbözik az ítélkezési gyakorlat által már elismert általános jogelvektől. A szóban forgó jogelv mindenesetre túl meghatározatlan ahhoz, hogy megalapozhassa az ajánlattételi kötelezettséget.

41. Ezen túlmenően egy ilyen általános jogelv elismerése sértené a közösségi jogalkotó hatáskörét, amennyiben olyan szabályok felállítására kerülne sor, amelyeknek elfogadása kizárólag az ő hatáskörébe tartozik. Különösen a jogbiztonság elve, valamint a bizalomvédelem elve sérülne, különösen a visszaható hatály tilalma szempontjából. Erre utalnak a 2004/25 irányelv rendelkezései, amelyekből kitűnik, hogy a kötelező ajánlattételre vonatkozó szabályok nem alkalmazhatóak a nemzeti átültetési rendelkezések hatálybalépését megelőző ügyletekre. Emellett a közösségi jog általános jogelvei általában nem alkalmazhatóak az egyének egymás közötti viszonyára. Az egyedüli – köztük a Mangold-ügyben hozott ítélet szerinti – kivételek eltérnek a jelen ügytől, mivel azokban a döntések teljesen eltérő jogi háttér alapján születtek.

42. A *francia kormány* kizárólag az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés kapcsán terjeszt elő észrevételeket, és az az álláspontja, hogy az ezen előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésben felsorolt közösségi jogi aktusok bizonyítják a részvényesek közötti egyenlő bánásmód alapelvének fennállását. Ugyanakkor az alkalmazásának a feltétele az, hogy az érintettek hasonló helyzetben legyenek. Emellett el lehet térni ettől az alapelvtől, ha az eltérő bánásmódot objektív körülmények igazolják.

43. Az *ír kormány* arra figyelmeztet, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések igennel történő megválaszolása súlyos következményekkel járna az alkotmányjog területén a közösségi intézmények hatáskörelosztása és a jogbiztonság tekintetében, továbbá a társasági jog területén is. Kifejezetten az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések nemmel történő megválaszolása mellett foglal állást.

44. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdéssel összefüggésben az ír kormány egyrészről arra hivatkozik, hogy az abban felsorolt közösségi rendelkezések nem tartalmaznak támpontot arra vonatkozóan, hogy a részvényesek egyenlőségének általános jogelvéből erednének. Ezek esetében sokkal inkább konkrét szabályokról van szó, amelyek konkrét helyzetekre vonatkoznak. Emellett előadja az ír kormány, hogy egy ilyen alapelv az egyedisége miatt nem tekinthető a közösségi jog általános jogelvének. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában elismert ilyen jogelvek a közösségi jogrend alapvető aspektusaira vonatkoznak, eltérően a kérdéses alapelvtől. Ezen túlmenően utal az ír kormány a társasági jog jelentősen összetett voltára, amely az érdekek egyensúlyát kívánja elérni. Ennek következtében tilos ezen alapelv közvetlen alkalmazása.

45. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdéssel összefüggésben az ír kormány előadja, hogy egy esetleges általános jogelv kizárólag a társaság és a részvényesei közötti viszonyra alkalmazható. Ezzel kapcsolatban utal arra, hogy a 2004/25 irányelvben előírt kötelező ajánlattétel kivételt képez a társasági jogban, és ezért nem tekinthető egy általános jogelv megnyilvánulásának.

46. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés megválaszolása kapcsán az ír kormány hivatkozik arra, hogy ezen alapelv alkalmazása a pontosabb rendelkezések szükségessége miatt végeredményben a 2004/25 irányelvnek már a hatálybalépése időpontja előtti időszakra történő alkalmazását eredményezi. Ezt megengedhetetlennek tartja az ír kormány, mivel ez ezen irányelv horizontális alkalmazását eredményezné még az átültetési határidő letelte előtt.

47. A *lengyel kormány* az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és harmadik kérdés kapcsán tett észrevételt, és azon az álláspontonvan, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód elve a közösségi jog általános jogelve. Alapelve az európai és a nemzeti társasági jognak, amelyet már sokkal a 2004/25 irányelv hatálybalépése előtt alkalmazni kellett. Ezt az alapelvet kifejezetten vagy implicite számos közösségi jogi aktus elismeri.

48. Általánosságára tekintettel azonban ezt az alapelvet nem lehet közvetlenül alkalmazni, így az elsősorban a jogalkotóhoz szól. Ez az alapelv pusztán a hasonló tényállások egyenlő bánásmódban részesítését követeli meg, amivel megnyitja az eltérő bánásmód lehetőségét mindaddig, amíg azt objektív körülmények igazolják. Ezen alapelv értelmében a részvényeseket ugyanazok a jogok illetik meg a társasági vagyonban meglévő részesedésük arányában anélkül, hogy a kisebbségi részvényeseket megillető, őket védő speciális jogokat ez kizárná. E szabályok azonban figyelembe veszik a kisebbségi részvényeseknek a többségi részvényesekkel szembeni különleges helyzetét, így azokat a jogalkotónak kell meghatároznia.

49. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés kapcsán a lengyel kormány előadja, hogy a részvényesek egyenlőségének alapelve csupán a társaság és részvényesei közötti viszonyban alkalmazandó, aminek a következménye az, hogy a részvényesek főszabály szerint nem kötelesek a többi részvényes érdekeit figyelembe venni.

50. A *Bizottság* azt javasolja, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre nemleges válasz szülessen. Álláspontja szerint a részvényesek egyenlősége és a kisebbségi részvényesek védelme nem tekinthetők általános közösségi jogelveknek. Ahogyan az a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, kizárólag bizonyos alapelvek tekinthetők a másodlagos jognál magasabb szintűnek és az általános közösségi jogelvek csoportjához tartozónak. A részvényesek egyenlősége és a kisebbségi részvényesek védelme túl konkrét jogelveknek minősülnek ahhoz, hogy azokat a közösségi jog „általános" jogelveinek tekinthessük. Megjegyzi továbbá a Bizottság, hogy ennek kapcsán nincsen szó sem a tagállami jogrendszerek közös alapelvéről, sem egy, az EK-Szerződésben rögzített alapjogról.

51. A Bizottság álláspontja szerint a másodlagos jognak az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésben hivatkozott rendelkezései nagyon speciális helyzetekre vonatkoznak, és ezért nem tekinthetőek egy általános jogelv megnyilvánulásának. A 2004/25 irányelv elfogadása megerősíti, hogy a közösségi jogalkotó szükségesnek tartotta a kisebbségi részvényeseket a társaság irányításában bekövetkező változást követően védő szabályok elfogadását.

52. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés tekintetében a Bizottság hivatkozik arra, hogy a többségi részvényesnek a kisebbségi részvényesekkel szembeni, a 2004/25 irányelvben lefektetett kötelezettségei nem tekinthetők egy általános közösségi jogelv megnyilvánulásainak. Másrészről az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésben felsorolt másodlagos jogi aktusok nem állapítottak meg kötelezettségeket az egyes részvényesek között. Végül utal a Bizottság arra, hogy a közösségi jog általános jogelve nem bír közvetlen hatállyal az egyének közötti jogviszonyokban.

53. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdéssel összefüggésben arra hivatkozik a Bizottság, hogy a 2004/25 irányelv nem említi a részvényesek közötti egyenlő bánásmód és különösen a kisebbségi részvényesek védelme általános jogelvének fennállását, amely adott esetben megelőzte volna az irányelv elfogadását.

VI – A jogkérdésről

A – *Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatósága*

54. Az elsőként felmerülő jogkérdés a Bertelsmann által az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságával kapcsolatban előterjesztett kifogással kapcsolatos.

55. Megfelel a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatának, hogy a közösségi jog nemzeti bíróság számára hasznos értelmezése kialakításának szükségessége megköveteli, hogy a nemzeti bíróság ismertesse azt a ténybeli és szabályozási hátteret, amelybe az általa előterjesztett kérdések illeszkednek, vagy legalábbis magyarázza el azt a ténybeli feltételezést, amelyre kérdéseit alapozza. [11]

56. Így az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információnak nem kizárólag azt kell lehetővé tennie, hogy a Bíróság hasznos válaszokat adhasson, hanem azt is, hogy a tagállamok kormányai és az egyéb érdekelt felek a Bíróság alapokmányának 23. cikke értelmében előterjeszthessék észrevételeiket. A Bíróság feladata arra ügyelni, hogy ez a lehetőség biztosított legyen, figyelemmel arra a tényre, hogy a fent hivatkozott rendelkezés értelmében csak az előzetes döntéshozatalra utaló határozatokról tájékoztatják az érdekelt feleket. [12]

57. A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozat röviden, de precízen mutatja be az érintett nemzeti és közösségi jogi keretet, valamint az alapügy eredetét és jellegét. Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság kielégítően ismertette a közösségi jog értelmezése iránti kérelmének mind ténybeli, mind jogi hátterét, és minden olyan információt rendelkezésre bocsátott, amely szükséges ahhoz, hogy a Bíróság hasznos választ tudjon adni a szóban forgó kérelemre.

58. Következésképpen el kell utasítani a Bertelsmann-nak azt az érvelését, amely arra irányul, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelem egészét elfogadhatatlannak minősítse.

11 – Lásd többek között a C-320/90–C-322/90. sz., Telemarsicabruzzo és társai egyesített ügyekben 1993. január 26-án hozott ítélet (EBHT 1993., I-393. o.) 6. és 7. pontját; a C-284/95. sz. Safety Hi-Tech-ügyben 1998. július 14-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-4301. o.) 69. és 70. pontját; a C-341/95. sz. Bettati-ügyben 1998. július 14-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-4355. o.) 67. és 68. pontját; a C-115/97–C-117/97. sz., Brentjens' Handelsonderneming egyesített ügyekben 1999. szeptember 21-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-6025. o.) 37. pontját; a C-207/01. Altair Chimica-ügyben 2003. szeptember 11-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-8875. o.) 24. pontját; a C-72/03. sz. Carbonati Apuani-ügyben 2004. szeptember 9-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-8027. o.) 10. pontját és a C-237/04. sz. Enirisorse-ügyben 2006. március 23-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-2843. o.) 17. pontját.

12 – Lásd többek között a C-128/97. és C-137/97. sz., Testa és Modesti egyesített ügyekben 1998. április 30-án hozott végzés (EBHT 1998., I-2181. o.) 6. pontját és a C-325/98. sz. Anssens-ügyben 1999. május 11-én hozott végzés (EBHT 1999., I-2969. o.) 8. pontját, valamint a fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott Altair Chimica-ügyben hozott ítélet 25. pontját és a fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott Enirisorse-ügyben hozott ítélet 18. pontját.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések vizsgálata*

59. Jelen ügy középpontjában az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés áll, amely lényegében arra irányul, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód alapelve az általános közösségi jogelvek közé tartozike. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdés kifejezetten csak arra az esetre vonatkozik, ha a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre igennel válaszol. Azokat ezért a megadott sorrendben kell megvizsgálni.

1. Az első kérdésről

a) Bevezető megjegyzések

60. Elsőként utalni kell arra, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdést pontosítani kell.

61. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az EK 234. cikk szerinti előzetes döntéshozatali eljárás keretében a nemzeti bíróság és a Bíróság közötti feladatmegosztás ellenére a Bíróság pontatlanul megfogalmazott kérdések esetében a nemzeti bíróság által bemutatott valamennyi tényezőből és különösen az előzetes döntéshozatalra utaló határozat indokolásából kiszűrheti a jogvita tárgyára tekintettel értelmezésre szoruló közösségi jogi elemeket. [13]

62. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdést az előzetes döntéshozatal iránti kérelem objektív mérlegelése alapján, valamint az alapjogvita peres felei érdekeinek figyelembevételével lényegében úgy kell érteni, hogy van-e a közösségi jogban olyan általános jogelv, amely előírja a részvényesek közötti egyenlő bánásmódot, és ezen elv védie a társaság kisebbségi részvényeseit oly módon, hogy azok a társaság irányításának átvétele esetén ugyanolyan feltételekkel jogosultak a részesedéseik elidegenítésére, mint a többi részvényes.

63. Annak a további kérdésnek a vizsgálatával, hogy a szóban forgó általános jogelv megfelelően precíz jogkövetkezményt ír-e elő az alapeljárás felperesei javára, elkerülhető, hogy a Bíróság válasza absztrakt maradjon. [14] Ennek megfelelően a továbbiakban a javasolt módon pontosított fő kérdésből kell kiindulni.

13 – A Bíróságnak az EK 234. cikk szerinti előzetes döntéshozatali eljárás keretében az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések pontosítására, illetve újrafogalmazására vonatkozó eljárási hatásköre kapcsán lásd a 83/78. sz. Redmond-ügyben 1978. november 29-én hozott ítélet (EBHT 1978., 2347. o.) 26. pontját.

14 – A. Middecke álláspontja szerint (in: *Handbuch des Rechtsschutzes der Europäischen Union*, 2. kiadás, München, 2003., 10. §, 38. pont, 225. o.) az előterjesztett kérdést nem lehet olyan absztrakt módon megválaszolni, hogy az ne segítse a nemzeti bíróságot az alapügy eldöntésében. A nemzeti bíróság hatáskörének védelme miatt azonban a kérdést olyan konkrétan sem lehet megválaszolni, hogy az már megvalósítsa a közösségi jog alkalmazását.

64. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésében utal a közösség intézményeinek egy sor, az EK 249. cikk szerinti aktusára, amelyek jogi jellege ugyan nem egységes, de amelyek mindegyike többé-kevésbé kifejezetten a részvényesek közötti egyenlő bánásmódnak egy pontosabban meg nem határozott alapelvére hivatkozik. Ezek a rendelkezések a pozitív jogban elfoglalt helyük alapján jelentős kapcsolódási pontot képeznek a következő jogi vizsgálathoz.

65. Szerkezeti okokból ajánlatos először a közösségi jog általános jogelveinek a fogalmát meghatározni annak érdekében, hogy ezt követően megvizsgáljuk azt a kérdést, hogy adottak-e annak a feltételei, hogy a Bíróság a részvényesek közötti egyenlő bánásmódot általános jogelvként elismerje.

b) Az általános jogelvek

i) Fogalom

66. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában a közösségi jog általános elvei különleges helyet foglalnak el.

67. Az általános jogelvek fogalma mindazonáltal még ma is vitatott. [15] A terminológia sem a jogirodalomban, sem az ítélkezési gyakorlatban nem egységes. Részben csak a szóhasználat tekintetében állnak fenn eltérések, így amikor a Bíróság és a főtanácsnokok egy általánosan elfogadott jogi szabályra [16], általánosan elismert jogelvre [17], alapvető jogelvre [18], jogi alapelvre [19], egyszerű alapelvre [20], jogi szabályra [21] vagy egyenlőség általános elvére hivatkoznak, amelyek a közösségi jog alapelvei közé tartoznak. [22]

68. Mindenesetre egyetértés van a tekintetben, hogy az ítélkezési gyakorlatban az általános jogelveknek nagy jelentőségük van

15 – Lásd Schwarze, J., *European Administrative Law* (Luxembourg, 2006., 65. o.) és Sariyiannidou, E., *Institutional balance and democratic legitimacy in the decision-making process of the EU* (Bristol, 2006., 145. o.).

16 – A 8/55. sz., Fédération Charbonnière de Belgique kontra ESZAK Főhatóság ügyben 1956. július 16-án hozott ítélet (EBHT 1956., 199., 311. o.).

17 – A 13/57. sz., Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie kontra ESZAK Főhatóság ügyben 1958. június 21-én hozott ítélet (EBHT 1958., 273., 304. o.).

18 – A 42/59. és 49/59. sz., SNUPAT kontra ESZAK Főhatóság egyesített ügyekben 1961. március 22-én hozott ítélet (EBHT 1961., 111., 169. o.).

19 – A 85/76. sz., Hofmann-La Roche kontra Bizottság ügyben 1979. február 13-án hozott ítélet (EBHT 1979., 461., 511. o.).

20 – A 43/59. sz., Lachmüller és társai kontra Bizottság ügyben 1960. július 15-én hozott ítélet (EBHT 1960., 967., 989. o.).

21 – A 14/61. sz., Hoogovens kontra ESZAK Főhatóság ügyben 1962. július 12-én hozott ítélet (EBHT 1962., 513., 549. o.).

22 – A 117/76. és 16/77. sz., Ruckdeschel és társai egyesített ügyekben 1977. október 19-én hozott ítélet (EBHT 1977., 1753., 1769. o.).

a joghézagok kitöltése és az értelmezés elősegítése révén. [23] Ez nem utolsósorban abból ered, hogy a közösségi jogrend esetében egy fejlődésben lévő jogrendről van szó, amelynek az integrációs fejlődésre való nyitottsága miatt szükségszerűen joghézagokkal rendelkezőnek és értelmezésre szorulónak kell lennie. Ezen felismerés alapján a Bíróság is lemondott az általános jogelvek pontos osztályozásáról annak érdekében, hogy fenntartsa a flexibilitást, amelyre szüksége van ahhoz, hogy a terminológiai eltérésektől függetlenül felmerülő érdemi kérdéseket el tudja dönteni. [24]

69. Egy, a jogirodalomban képviselt fogalommeghatározás szerint az íratlan elsődleges közösségi jog azon alapvető rendelkezései tartoznak az általános jogelvek közé, amelyek magának az Európai Közösségek jogrendjének vagy közösen a tagállamok jogrendjeinek szerves részét képezik. [25] Alapvetően különbséget lehet tenni a közösségi jog szűkebb értelemben vett általános jogelvei, nevezetesen a kizárólag az EK-Szerződés szelleméből és rendszeréből levezetett és a közösségi jog speciális problémáira vonatkozó általános jogelvek, valamint azon általános jogelvek között, amelyek közösek a tagállamok jogrendjében és alkotmányos berendezkedésében. [26] Amíg az általános jogelvek első csoportját közvetlenül az elsődleges közösségi jogból lehet levezetni, addig a második csoport esetében a Bíróság lényegében a vizsgálata érdekében egy kritikus-értékelő jogösszehasonlítást [27] végez, amely esetében azonban semmi esetre sem a legkisebb közös többszörös elve érvényesül. Szintúgy kevéssé szükségesnek tekinthető ennek során az, hogy az így kifejlesztett jogelvek konkrét megfogalmazásukban a közösségi szinten mindig minden összehasonlított jogrendszerben egyszerre forduljanak elő.

70. Az általános jogelvek jellemzője az, hogy a közösség és tagállamainak alapelveit testesítik meg, ami megmagyarázza közösségi jogrend jogszabályi hierarchiájában az elsődleges jog szintjén elfoglalt helyüket. [28] Különös jelentőséggel a közösségi ítélkezési gyakorlat által ezen önmagán túlmutató elnevezés alatt kifejlesztett és biztosított, szűkebb értelemben vett alapjogvédelem, valamint az alapvető jogokkal egyenértékű, a jogállamiság általános

23 – Tridimas, T., *The General Principles of EU Law* (2. kiadás, London, 2006., 17. és azt követő o., valamint 29. és azt követő o.) egyrészről utal az általános közösségi jogelvek hiánykitöltő funkciójára a közösségi jogban, amely abból a körülményből ered, hogy a közösségi jogrend új és fiatal jogrend, és még fejlődnie kell. Emellett az EK-Szerződés egy keretszerződés számos általánosan megfogalmazott rendelkezéssel és pontosan meg nem határozott jogi fogalommal, amelyek széles hatáskört biztosítanak a Bíróságnak a jog továbbfejlesztésére. Másrészről utal a szerző a másodlagos jog értelmezése kapcsán fennálló értelmezést segítő funkcióra. Lenaerts, K. és Van Nuffel, P., *Constitutional Law of the European Union* (2. kiadás, London, 2005., 17-066. pont, 711. o.) rámutatnak, hogy a közigazgatás a közösségi jog értelmezése során – mindenekelőtt az értelmezendő jog egyértelműségének hiánya vagy joghézag esetén – rendszerint a jog általános elveit veszi igénybe.

24 – Ilyen értelemben Schwarze, J. fenti 15. lábjegyzetben hivatkozott művének 65. pontja.

25 – Schweitzer, M./Hummer, W./Obwexer, W., *Europarecht* (65. o.) 240. és azt követő pontjai.

26 – Ilyen értelemben Lengauer, A.-M., *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag* [(kiadta Heinz Mayer), Bécs, 2004., 220. cikk, 27. pont, 65. o.].

27 – Ilyen értelemben Schweitzer, M./Hummer, W./Obwexer, W. 25. lábjegyzetben hivatkozott műve (244. pont, 66. o.), Oppermann, T., *Europarecht* (3. kiadás, München, 2005., 21. pont, 144. o.).

28 – Az általánosan vélemény szerint a jog általános elvei az elsődleges jog szintjéhez tartoznak (lásd Schroeder. W., *EUV/EGV – Kommentar* [kiadta Rudolf Streinz], 249. cikk, 2159. o., 15. pontját). A Bíróság ismételten kimondta, hogy a közösségi szervek jogi aktusainak meg kell felelniük az általános jogelveknek. Lásd a 29/69. sz. Stauder-ügyben 1969. november 12-én hozott ítélet (EBHT 1969., 419. o.) 7. pontját és a 44/79. sz. Hauer-ügyben 1979. december 13-án hozott ítélet (EBHT 1979., 3727. o.) 14. és azt követő pontjait.

alapelveiként a közösségi alkotmányjog szintjére emelt [29] eljárási jogok kidolgozása bír. Az általános jogelvek közé tartoznak ezért azok az alapelvek is, amelyek szoros kapcsolatban vannak az Európai Unió alkotmányos rendjének EU 6. cikk (1) bekezdése szerinti alapelveivel, mint a szabadság, demokrácia, az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartása, valamint a jogállamiság, és amelyek ez utóbbiakból levezethetőek. Ezeknek egy tagállam által történő megsértése kiválthatja az EU 7. cikk szerinti különleges szankciómechanizmust.

71. A közösségi jog általános jogelveként például fontos jogállami alapelvek kerültek elismerésre, mint az arányosság [30], a jogi egyértelműség [31] eszméje vagy az egyén hatékony bírói jogvédelemhez való joga [32]. Ebbe az összefüggésbe tartoznak a gondos ügyintézés különböző általános alapelvei is, mint a bizalomvédelem elve [33], a *ne bis in idem* elve [34], a meghallgatáshoz való jog [35], akár a korlátozó intézkedés esetén fennálló észrevételezési jog [36] formájában, a jogi aktusok indokolására vonatkozó kötelezettség [37] vagy a hivatalból történő vizsgálat elve. [38] A *vis maiorra* [39] történő hivatkozás is ide tartozik. De lehet találni olyan alapelveket is, amelyek nem idegenek a szerződések jogától, mint például a *pacta sunt servanda* [40] általános jogelve vagy a *clausula rebus sic stantibus* [41] alapelve.

72. A szociális állam irányába mutat például a szolidaritás elvének [42] elismerése vagy a hatóságoknak az alkalmazottaikkal szembeni gondoskodási kötelezettsége [43]. Az Európai Közösségen belüli föderális kötöttségek elismeréséhez tartozik a tagállamok közötti együttműködés elvének és a Közösséggel

29 – Ugyanígy Wegener, B., in: Calliess/Ruffert (kiadó), *Kommentar zu EUV/EGV*, 3. kiadás, 2007., München, 2007., 220. cikk, 37. pont, 1956. o. és Tridimas. T. fenti 23. lábjegyzetben hivatkozott művében (2. és azt követő o.).

30 – Lásd a C-359/92. sz., Németország kontra Tanács ügyben 1994. augusztus 9-én hozott ítéletet (EBHT 1994., I-3681. o.). Már ezen rendelkezésnek az EK 5. cikk (3) bekezdésében történő rögzítése előtt sem az ítélkezési gyakorlatban, sem a jogirodalomban nem volt vitatott, hogy a közösségi hatáskörök gyakorlására az arányosság megtartásával kerülhet sor (lásd Lienbacher, G., *EU-Kommentar* [kiadta Jürgen Schwarze], 1. kiadás, Baden-Baden, 2000., EK 5. cikk, 36. pont, 270. o.).

31 – Lásd a 32/79. sz., Bizottság kontra Egyesült Királyság ügyben 1980. június 10-én hozott ítéletet (EBHT 1980., 2403. o.).

32 – Lásd az Elsőfokú Bíróság T-192/99. sz., Dunnett és társai kontra EBB ügyben 2001. március 6-án hozott ítéletét (EBHT 2001., II-813. o.).

33 – Lásd a C-402/98. sz. Agricola Tabacchi Bonavicina ügyben 2000. július 6-án hozott ítéletet (EBHT 2000., I-5501. o.).

34 – Lásd a 14/68. sz. Walt Wilhelm-ügyben 1969. február 13-án hozott ítéletet (EBHT 1969., 1. o.).

35 – Lásd a 32/62. sz. Alves-ügyben 1963. július 4-én hozott ítéletet (EBHT 1963., 109. o.).

36 – Lásd az 55/69. sz., Cassella Farbwerke Mainkur kontra Bizottság ügyben 1972. július 14-én hozott ítéletet (EBHT 1972., 887. o.); a 33/79. és 75/79. sz., Kuhner kontra Bizottság egyesített ügyekben 1980. május 28-án hozott ítéletet (EBHT 1980., 1677. o.); a C-135/92. sz., Fiskano kontra Bizottság ügyben 1994. június 19-én hozott ítéletet (EBHT 1994., I-2885. o.); a C-32/95. P. sz., Bizottság kontra Lisrestal és társai ügyben 1996. október 24-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-5373. o.) 21. pontját; a C-462/98. P. sz., Mediocurso kontra Bizottság ügyben 2000. szeptember 21-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-7183. o.) 36. pontját; a C-395/00. sz. Cipriani-ügyben hozott ítélet (EBHT 2002., I-11877. o.) 51. pontját; a C-439/05. P. és C-454/05. P. sz., Land Oberösterreich és Ausztria kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. szeptember 13-án hozott ítéletet (EBHT 2007., I-7141. o.) és a C-349/07. sz. Sopropré-ügyben 2008. december 18-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-10369. o.) 36. és 37. pontját.

37 – Lásd a 125/77. sz. Koninklijke Scholten-Honig ügyben 1978. október 25-én hozott ítéletet (EBHT 1978., 1991. o.).

38 – Lásd a C-269/90. sz. Technische Universität München ügyben 1991. november 21-én hozott ítéletet (EBHT 1991., I-5469. o.).

39 – Lásd a 68/77. sz., IFG kontra Bizottság ügyben 1978. február 14-én hozott ítéletet (EBHT 1978., 353. o.).

40 – Lásd az Elsőfokú Bíróság T-154/01. sz., Distilleria Palma kontra Bizottság ügyben 2004. május 25-én hozott ítéletének (EBHT 2004., II-1493. o.) 45. pontját.

41 – Lásd az Elsőfokú Bíróság T-306/01. sz., Ali Yusuf és Al Barakaat International Foundation kontra Tanács ügyben 2005. szeptember 21-én hozott ítéletének (EBHT 2005., II-3533. o.) 277. pontját.

42 – Lásd a 154/78., 205/78., 206/78., 226/78–228/78., 263/78. és 264/78, 39/79., 31/79., 83/79. és 85/79. sz., Ferriera Valsabbia kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletet (EBHT 1980., 907. o.).

43 – Lásd a fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott Kuhner-ügyben hozott ítéletet.

történő együttműködési kötelezettségüknek a gyakori hangsúlyozása. Az EK 10. cikk alapján a Bíróság így kifejlesztette a kölcsönös közösségi hűség elvét. [44] Elkötelezte továbbá magát a Bíróság a demokrácia elve mellett, amennyiben utalt a Parlamentnek a közösségi jogalkotási eljárásban a Szerződésben előírt eljárás szerinti hatékony részvételének szükségességére. [45]

73. A Bíróság által a már említett értékelő jogösszehasonlítással és a nemzetközi és európai emberi jogi egyezmények figyelembevételével elismert közösségi alapvető jogokhoz tartoznak olyan alapvető jogok és emberi jogok, amelyek a liberális és demokratikus társadalmakra jellemzőek, mint például a szólásszabadság [46] és az egyesülési szabadság. [47] Úgyszintén ide tartoznak azok az alapelvek, amelyek közvetlenül az EK-Szerződésből erednek, mint az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma [48] és a nemek alapján való hátrányos megkülönböztetés tilalma. [49]

44 – Lásd a 804/79. sz., Bizottság kontra Egyesült Királyság ügyben 1981. május 5-én hozott ítéletet (EBHT 1981., 1045. o.).

45 – Lásd a C-65/93. sz., Parlament kontra Tanács ügyben 1995. március 30-án hozott ítélet (EBHT 1995., I-643. o.) 21. pontját.

46 – Lásd a 43/82. és 63/82. sz., VBVB és VBBB egyesített ügyekben 1984. január 17-én hozott ítéletet (EBHT 1984., 19. o.).

47 – Lásd a C-415/93. sz. Bosman-ügyben 1995. december 15-én hozott ítéletet (EBHT 1995., I-4930. o.).

48 – Lásd a 237/83. sz. Prodest-ügyben 1984. július 12-én hozott ítéletet (EBHT 1984., 3153. o.).

49 – Lásd a 149/77. sz. Defrenne-ügyben 1978. június 15-én hozott ítéletet (EBHT 1978., 1365. o.).

ii) A részvényesek közötti egyenlő bánásmód elvéről a közösségi jogban

74. Kérdéses, hogy magából a közösségi jogrendből levezethető-e a részvényesek közötti egyenlő bánásmód elve. Ehhez egy ilyen alapelvnek a közösségi társasági jog területén a fenti példákhoz hasonlóan olyan alapvető jelentőségűnek kell lennie, hogy kifejeződésre jut az elsődleges jogban, illetve a másodlagos közösségi jog számos normájában.

– A vonatkozó közösségi jogi rendelkezések vizsgálata

Az elsődleges jog

75. Magából az írott elsődleges jogból ilyen általános jogelvet az alapszerződések egyértelmű rendelkezése hiányában nem lehet levezetni. Sem az EK 3. cikkben felsorolt közösségi célokból, sem az EK 56. és azt követő cikkekben található, a tőkemozgásokra és fizetési műveletekre vonatkozó rendelkezésekből nem lehet erre vonatkozóan pontos következtetést levonni.

76. Az alapeljárás felpereseinek a részvényesek közötti egyenlő bánásmódhoz való jogának alapjaként szóba jöhet az egyenlőség általános elve. Az egyenlőség általános elve, amely tiltja az összehasonlítható tényállások tekintetében az eltérő bánásmódot, kivéve ha az eltérő bánásmód objektív módon igazolt, a Közösség alapelvei közé tartozik. [50] A törvény előtti egyenlőségre vonatkozó rendelkezések szintén részét képezik a tagállamok közös alkotmányos hagyományainak.

77. Az alapvető jogok, amelyek közé az egyenlőség elve is tartozik, alapvetően az egyént a közhatalommal szemben védő jogok. Ezért kétségesnek tűnik számomra, hogy az egyenlőségnek a Bíróság ítélkezési gyakorlatában elismert általános elvét az Audiolux által nyilvánvalóan javasolt módon közvetlenül kiterjesszük egy olyan területre, amely tagállami szinten a magánjoghoz tartozik. Az egyenlőség elve vagy a hátrányos megkülönböztetés tilalma nem tartoznak a magánjog hagyományos vezérelvei közé. [51] Ettől eltekintve az egyenlőség általános elvének a maga általánosságában való megfelelő alkalmazása aligha bír gyakorlati jelentőséggel az alapjogvita eldöntése szempontjából, mivel abból sem az alkalmazásának tényállási feltételei, sem a megsértése esetén alkalmazható megfelelően konkrét jogkövetkezmény nem vezethető le.

78. Az egyenlőség általános elve ugyanakkor alapul szolgálhatott az egyenlő bánásmód közösségi társasági jog területén fennálló speciális követelményéhez. Ezért meg kell vizsgálni, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód követelménye fennáll-e az egyenlőség általános elvének különleges megnyilvánulásaként.

Nemzetközi iránymutatások

79. A Corporate Governance OECD által kidolgozott elvei, amelyeket 1999-ben fogadtak el, és 2004-ben átdolgoztak, pontos képet adnak a tőzsdén jegyzett társaságokkal kapcsolatban világszerte érvényesülő alapelvekről. Ezeket emiatt elsősorban azon kérdés kapcsán kell figyelembe venni, hogy a nemzetközi jogban a részvényesek közötti egyenlő bánásmód követelménye kifejeződésre jut-e a többségi részesedés megszerzése esetén fennálló felajánlási jogban. Az OECD ajánlásaiba belekerültek a pénzpiaci stabilitás

50 – Lásd a C-17/05. sz. Cadman-ügyben 2006. október 3-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-9583. o.) 28. pontját, a C-381/99. sz. Brunnhofer-ügyben 2001. június 26-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-4961. o.) 28. pontját, a C-320/00. sz., Lawrence és társai ügyben 2002. szeptember 17-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-7325. o.) 12. pontját. Ez a tétel csekély eltérésekkel végigvonul a Bíróság ítélkezési gyakorlatán, és világosan először a fenti 22. lábjegyzetben hivatkozott Ruckdeschel és társai ügyben hozott ítélet 7. pontjában tűnik fel.

51 – Ilyen értelemben Basedow, J., „Der Grundsatz der Nichtdiskriminierung im europäischen Privatrecht" *(Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, 2008., 230, 244. o.). Véleménye szerint a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma (illetve az egyenlőség általános elve) nem kaphat önálló operatív jelentést az európai magánjogban. Szerepe olyan, mint egy hermeneutikus elvé, amely megkönnyíti a pozitív jog értelmezését, mert lehetővé teszi számunkra, hogy az egyes jogi aktusokat összefüggéseikben lássuk, és a rendszernek való megfelelőség szempontjából megvizsgáljuk. A szerző állásspontja szerint nem rendelkezik önálló szabályozási tartalommal. Mazière, P., *Le principe d'égalité en droit privé* (Aix-en-Provence, 2003., 429. és azt követő o.) vitatja, hogy a magánjogban létezik az egyenlőség általános elve. A szerző komoly kritikát fogalmaz meg az egyenlőség elvének a magánjogba történő bevezetésére irányuló kísérletekkel szemben.

lényeges nemzeti és nemzetközi szabályai. Az előkészítés során fontos nemzetközi szervezeteket és vállalkozási szövetségek széles spektrumát hallgatták meg.

80. Az 1999. évi dokumentum nem tartalmazott szabályozást a részvényesek közötti egyenlő bánásmódra vonatkozóan. Csak az alapelvek 2004. évi átdolgozott változata említi az egyenlő bánásmód elvét először az „1. rész III. Javaslatok a részvényesek közötti egyenlő bánásmódra” [52] című részben. A 2. pont a következőképpen szól: „A kisebbségi részvényeseket meg kell védeni a közvetlenül vagy közvetetten eljáró többségi részvényesek visszaélésszerű cselekedeteitől, illetve amelyeket ezen többségi részvényesek érdekében hajtanak végre, valamint hatékony jogorvoslati lehetőségekkel kell rendelkezniük” [53]. Az ezzel kapcsolatos magyarázó megjegyzések között a III. részben kifejtik, fennáll annak a veszélye, hogy a többségi részvényesek olyan tevékenységekben vesznek részt, amelyek saját érdekükben állnak, ugyanakkor hátrányosak a kisebbségi részvényesekre nézve. [54] Megoldási lehetőségként számos módszert felsorolnak, mint például a kisebbségi részvényesek jogérvényesítésének a javítása, az információáramlás javítása, minősített többség bizonyos részvényesi döntésekhez; stb. A felajánlási jogot kifejezetten nem említik. Csak azt írják, hogy bizonyos körülmények között a többségi részvényesek „néhány országban” ajánlattételre kötelesek, illetve megengedett, hogy a többi részvényes részvényét egy független szakértő által megállapított árfolyamon felvásárolják. Ezzel egyértelművé vált, hogy a nemzetközi jog alapján nem létezik egyenlő bánásmód követelménye a társasági jogban.

52 – *OECD – Grundsätze der Corporate Governance – Neufassung 2004* (Párizs, 2004., 23. o.).

53 – Uo.

54 – Uo. (47. o.).

A közösségi intézmények aktusai

81. Az ilyen általános jogelvre történő következtetést adott esetben a másodlagos jogból, illetve a közösségi intézmények egyéb aktusaiból is le lehet vezetni. Ténylegesen több közösségi rendelkezés is utalást tartalmaz a részvényesek közötti egyenlő bánásmód követelményére, amennyiben azok azonos helyzetben vannak. [55]

82. Így utal a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló végzésében a következő rendelkezésekre: a 77/91 irányelv 42. cikke, a 79/279 irányelv C. formája 2. pontjának a) alpontja, amelyet a 2001/34 irányelv 65. cikke vett át, és a 2004/24 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja. Úgyszintén található utalás erre a követelményre más társasági joggal kapcsolatos irányelvekben is, mint például a 2004/109 irányelvben, amelynek 17. cikke (1) bekezdése meghatározza, hogy „[a] szabályozott piacra bevezetett részvények kibocsátója biztosítja az azonos bánásmódot az ugyanabban a helyzetben lévő részvénytulajdonosok számára”. A szóban forgó irányelv 18. cikkének (1) bekezdése előírja továbbá, hogy „[a] szabályozott piacra bevezetett hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok kibocsátója biztosítja, hogy az egyenrangú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok tulajdonosai egyenlő bánásmódban részesülnek a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokhoz kapcsolódó valamennyi jog tekintetében”.

55 – Semmi hasonlót nem lehet kivenni az európai részvénytársaság (SE) statútumáról szóló, 2001. október 8-i 2157/2001/EK tanácsi rendeletből (HL L 294., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 4. kötet, 251. o.). A rendelet a részvényesek közötti egyenlő bánásmódot ugyan kifejezetten nem írja elő, megnyitja ugyanakkor a lehetőséget a tagállamok előtt, hogy a kisebbségi részvényesek védelme érdekében előírásokat fogadjanak el.

Ugyanez vonatkozik a tőzsdén jegyzett társaságokban az egyes részvényesi jogok gyakorlásáról szóló 2007/36/EK irányelvre [56], amelynek 4. cikke kimondja, hogy „[a] társaság egyenlő bánásmódot biztosít minden olyan részvényesnek, akik a közgyűlésen való részvétel és a szavazati jogok gyakorlása tekintetében azonos helyzetben vannak”.

– Érvek az általános jogelvként történő besorolás ellen

Hiányzó alkotmányi rang

84. A fenti rendelkezések közelebbi vizsgálata után ugyanakkor egyértelművé válik, hogy ezek lényegében arra korlátozódnak, hogy nagyon egyedi társasági jogi helyzeteket szabályozzanak, amennyiben bizonyos kötelezettségeket rónak a társaságra minden részvényes védelme érdekében. Hiányzik belőlük így az általánosan átfogó jelleg, amely egyébként minden általános jogelv jellemzője.

83. A 2004/25 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése is speciális kötelezettséget ír elő a kisebbségi részesedéssel rendelkező értékpapír-tulajdonosok védelmében annak érdekében, hogy az irányítás megváltozása esetén hatékonyan biztosítsa a minden részvényes közötti egyenlő bánásmódot. Ez a szabályozás, amely ezen irányelv (9) preambulumbekezdésében kerül kifejtésre, részleteiben előírja, hogy azt a személyt, aki megszerezte a társaság irányítását, kötelezni kell arra, hogy e társaság minden értékpapír-tulajdonosának ajánlatot tegyen az értékpapírjaik átvételére, mégpedig olyan megfelelő áron, amelyet egységesen határoznak meg.

85. Emellett a felsorolt rendelkezések nem mindegyike rendelkezik kötelező erővel, ahogy ezt a 77/534/EGK ajánlás mutatja. Az állásfoglalásokhoz hasonlóan az ajánlások az EK 249. cikk (5) bekezdése értelmében nem minősülnek a közösségi intézmények kötelező aktusának, amelyeknek adott esetben értelmezési segédletként lehet jelentőségük, de amelyekből nem vezethetők le

56 – A tőzsdén jegyzett társaságokban az egyes részvényesi jogok gyakorlásáról szóló, 2007. július 11-i 2007/36/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 184., 17. o.).

kötelezettségek vagy jogok az egyén számára. [57] Ezen közösségi intézmények által kibocsátott aktusok rendelkezéseinek nem kötelező jellege rámutat ezenkívül arra, hogy az európai magatartási kódex tizenhetedik kiegészítő rendelkezésében említett, az irányítás átvétele által érintett társaság minden részvényesét megillető lehetőség az értékpapírjaik azonos feltételek mellett történő eladására csupán „kívánatos"-nak van minősítve. Ez semmi esetre sem elegendő ahhoz, hogy megalapozza a kisebbségi részvényesek felajánlási jogát a többségi részvényesekkel szemben közösségi szinten. Ennek megfelelően egyet kell érteni a Bizottság és a Bertelsmann érvelésével, amely szerint a Bíróságnak vissza kell utasítania annak a lehetőségét, hogy ezen ajánlás tartalmára egyedi jogok érvényesítése érdekében közvetlenül hivatkozhassanak.

86. A kérdéses szabályozásokat láthatóan áthatja a közösségi jogalkotó azon igyekezete, hogy megakadályozza az önkényes, azaz érdemben nem megalapozott eltérő bánásmódot a részvényesek között. Ugyanakkor nem lehet ebből közösségi jogi értelemben közvetlenül a részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános jogelvének fennállására következtetni.

87. Ahogy már bemutattam, az általános jogelveket ugyanis elsősorban a közösségi jogrendben elfoglalt alkotmányjogi rangjuk különbözteti meg. Az általános jogelvek általában alapvető jogi gondolatokat és értékítéleteket testesítenek meg, amelyek egy jogrendszerre jellemzőek. Különböznek továbbá a konkrét jogi szabályoktól abban is, hogy bizonyos fokú általános hatályra tartanak igényt, és nem korlátozódnak meghatározott jogterületre. [58]

88. A részvényesek közötti egyenlő bánásmód gondolata vörös fonalként fut végig a Közösség és tagállamai társasági jogán, és nyilvánvalóan jelentős eszményt testesít meg ezen a jogterületen. [59] Ugyanakkor eddig egyetlen jogrendben sem kapott alkotmányos rangot. A nemzeti jog szintjén a közösségi joghoz hasonlóan a kodifikációja sokkal inkább egyedi egyszerű törvényi szabályokra korlátozódik.

57 – Az, hogy az állásfoglalás és az ajánlás nem rendelkezik kötelező erővel, nem jelenti ugyanakkor azt, hogy ezek jogilag teljesen jelentőség nélküliek volnának (ilyen értelemben Ruffert, M. in Calliess/Ruffert [kiadó] fenti 29. lábjegyzetben hivatkozott művének 126. pontja [2165. o.]). A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint függetlenül attól, hogy az ajánlások nem kötelező jellegűek, és az egyének nem alapíthatnak arra olyan jogokat, amelyekre a tagállami bíróságok előtt hivatkozhatnának, a nemzeti bíróságok kötelesek figyelembe venni az ajánlásokat az elébük terjesztett jogvita megoldása érdekében (lásd az 113/75. sz. Frecassetti-ügyben 1976. június 15-én hozott ítéletet [EBHT 1976., 983. o.]; a 90/76. sz. Van Ameyde-ügyben 1977. június 9-én hozott ítéletet [EBHT 1977., 1091. o.]; a C-322/88. sz. Grimaldi-ügyben 1989. december 13-án hozott ítélet [EBHT 1989., 4407. o.] 9. pontját és a C-188/91. sz. Deutsche Shell AG-ügyben 1993. január 21-én hozott ítélet [EBHT 1993., I-363. o.] 18. pontját).

58 – Tridimas, T. fenti 23. lábjegyzetben hivatkozott műve (1. o.) felveti a kérdést, hogy egy általános jogelvet hogyan lehet megkülönböztetni egy speciális szabályozástól. Álláspontja szerint egyrészről ezen alapelv általános hatályának van jelentősége, amely kapcsán „általános" alatt azt kell érteni, hogy az alapelvnek egy bizonyos fokú absztraktsággal kell rendelkeznie. Másrészről ezen alapelv jogrendszeren belüli jelentőségének van döntő szerepe.

59 – Így Verse, D., *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im Recht der Kapitalgesellschaften* (Tübingen, 2006., 2. o.) is, aki a társasági jog központi jogtételéről beszél.

Hiányzó jogi meggyőződés a jogtudományban

89. A jogirodalom vizsgálata felfed ráadásul egy nagymértékű diszkrepanciát a részvényesek közötti egyenlő bánásmód gondolata pontos jogi jellegének megítélését, illetve annak a tagállamok jogrendszerein belül betöltött rendszerbeli helyét illetően. Amíg néhány szerző a „társasági jog alapvető *jogelvéből*” [60] indul ki, addig mások a részvényesek közötti egyenlő bánásmód gondolatát csupán „*alapgondolatnak*” [61] vagy a „társasági szervek részéről tanúsított önkényes eltérő bánásmód megakadályozása egyszerűsített *ideáljának*” [62] nevezik. Több szerző egyenesen az „*igazságosság alapelvének* megnyilvánulását [látja benne], amelynek eredeti alapja nem a törvényben, hanem a tételes jogon túl, a természetjogban található” [63].

90. A pontos besorolástól függetlenül azonban nyilvánvalóan egyetértés áll fenn a tekintetben, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód alapelvének nincs pontos fogalommeghatározása, ezért egy „fogalmilag nem meghatározható és csupán flexibilis eszköznek minősül bizonyos célok elérése érdekében” [64]. Ezen alapelv alapjai, hatálya, tartalma és esetleges megsértése miatti jogkövetkezményei meghatározottságának hiányára tekintettel a jogirodalom túlnyomóan arra a következtetésre jut, hogy ezen alapelv kapcsán szükség van a jogalkotó, illetve az ítélkezési gyakorlat által történő tartalmi konkretizálásra annak érdekében, hogy az megvalósuljon. [65]

91. Ugyanilyen kevéssé tekinthető a Winter I- és a Winter II-jelentés [66] a jogtudományban, illetve a tagállami jogrendekben egy ilyen általános jogelv létezésére vonatkozó jogi meggyőződés bizonyítékának.

92. Így a Winter I-jelentésből egyértelműen kitűnik, hogy a 2004/25 irányelv elfogadása előtt számos eltérés volt a tagállamok között a vételi ajánlatok szabályozásában, aminek az volt a következménye, hogy a vételi ajánlatokat nem lehetett azonos sikerrel megtenni, és a tagállamokban a részvényeseknek nem volt meg a megfelelő lehetőségük, hogy a részvényeiket eladásra felkínálják. Erre tekintettel támogatott a csoport egy szabályozást a vételi ajánlatok megkönnyítésére. [67] Szintén nagyon különbözőek voltak a fizetendő ellenszolgáltatásra vonatkozó tagállami rendelkezések, a különbségek mind a felajánlandó szolgáltatások mértéke, mind azok

60 – Ilyen értelemben Verse, D. fenti 59. lábjegyzetben hivatkozott műve (557. o.). Mehringer, C., *Der allgemeine kapitalmarktrechtliche Gleichbehandlungsgrundsatz* (Baden-Baden, 2007., 239. o.) szintén az egyenlő bánásmód elvéből indul ki a tőkepiaci jogban a befektetők javára.

61 – Grundmann, S., *Europäisches Gesellschaftsrecht*, Heidelberg, 2004., 145. o.

62 – De Cordt, Y., *L'égalité entre actionnaires*, Brüsszel, 2004., 937. o.

63 – Lásd Hütte, A., *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im deutschen und französischen Recht der Personengesellschaften* (Aachen, 2003., 180. o.). Mehringer, C. fenti 60. lábjegyzetben hivatkozott művében (241. o.) foglalt álláspontja szerint a tőkepiaci jogi egyenlő bánásmód elvének jogelméreti gyökerei az igazságosság elvéből erednek.

64 – De Cordt, Y. fenti 62. lábjegyzetben hivatkozott műve (937. o.).

65 – Ilyen értelemben De Cordt, Y. fenti 62. lábjegyzetben hivatkozott műve (937. o.); Így hivatkozik Mehringer, C. a fenti 60. lábjegyzetben hivatkozott művében (18. o.) arra, hogy az alapelvek nem normák, és ezért főszabály szerint közvetlenül nem alkalmazhatóak. Mindig be kell vonni kiindulási pontként egy értelmezhető törvényi normát vagy fogalmat; Verse, D. (a fenti 59. lábjegyzetben hivatkozott mű, 96. o.) azt várja, hogy a Bíróság a jövőben az egyedi eseteken túlmutató általános iránymutatásokat fog adni az egyenlő bánásmód követelményének konkretizálása érdekében.

66 – Elérhető az Európai Bizottság Belső Piaci Főigazgatóságának honlapján (http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_de.htm).

67 – Lásd a Winter I-jelentés I. fejezetét („A vételi ajánlatok egyenlő feltételei”, 20., 21. o.).

jellege tekintetében fennálltak. [68] Ezen ellenszolgáltatás megfelelő kiszámíthatósága érdekében – amely a csoport szerint az Európai Unióban a tőkepiacok hatékony működéséhez szükséges – a csoport kifejezetten a harmonizált kritériumok közösségi szinten történő bevezetése mellett foglalt állást.

93. Amennyiben létezett volna a részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános jogelve, amely a vételi ajánlat módozatait megfelelő pontossággal szabályozta volna, ahogy arra az Audiolux utal, [69] úgy nem lett volna szükség közösségi szinten a harmonizációs szabályok elfogadására a tagállamok jogszabályai közötti eltérések kiküszöbölése érdekében. Ezekből a jelentésekből ezzel szemben a közösségi szintű szabályozás sürgős szükségessége ismerhető fel.

Az általános hatály hiánya

94. Ehhez jön, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód gondolatának hatálya a közösségi és tagállami társasági jogra – tehát egy bizonyos jogterületre – korlátozódik, aminek az a következménye, hogy az nem rendelkezik általános hatállyal. Ezzel az általános jogelvekre általában jellemző további ismertetőjegy nem teljesül. [70]

95. Ez az eredmény a részvényesek közötti egyenlő bánásmód gondolatát egyértelműen szembeállítja a Bíróság által ténylegesen elismert, alkotmányjogi ranggal rendelkező általános jogelvekkel, mint például a jogállamiság elve, amely az Unió minden tagállamában közös, és amelyen az Unió az EU 6. cikk (1) bekezdése értelmében alapul, amelyet a Bíróság ítélkezési gyakorlata elismer, és amelynek sokféle megnyilvánulása van a másodlagos jog szintjén a jogbiztonság, a meghallgatáshoz való jog és a hatékony jogvédelem formájában.

96. Ennyiben ezen gondolat alkotmányos rangjának, valamint általános hatályának a hiánya az általános közösségi jogelvként történő besorolás ellen szól.

A jogkövetkezmény meghatározottságának a hiánya

97. Ezzel lényegében megoldódott a további kérdés, hogy létezik-e olyan általános jogelv, amely egy társaság kisebbségi részvényeseit

68 – Lásd a Winter I-jelentés II. fejezetét („A megfelelő ár kötelező ajánlattétel esetén”, 55. o.).

69 – Lásd az Audiolux beadványát (33. és azt követő oldalak).

70 – Lásd a jelen indítvány 87. pontját.

védi oly módon, hogy a társaság irányításának átvétele esetén a táraság kisebbségi részvényesei ugyanolyan feltételekkel jogosultak az értékpapírjaik elidegenítésére, mint minden más részvényes.

98. Mindazonáltal – és akkor is, ha a Bíróság az itt képviselt álláspontttól eltérően a részvényesek közötti egyenlő bánásmód alapelvének fennállásából indulna ki – megítélésem szerint komoly kétségek állnának fenn a tekintetben, hogy egy ilyen általános jogelv megfelelő pontossággal annyira meghatározott lehetne-e, hogy kiváltsa az alapeljárás felperesei által elérni kívánt jogkövetkezményt. Ahogy azt a Bizottság helytállóan előadta, egy megfelelő általános jogelv túl precíz lenne ahhoz, hogy még „általánosnak" lehessen azt tekinteni.

A jogalkotói akarat megkerülésének tilalma

99. A kérdést előterjesztő bíróság által az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésben felsorolt rendelkezések nem tartalmaznak egyetlen olyan szabályozást sem, amely az alapeljárás felperesei által elérni kívánt jogkövetkezményt kifejezetten elrendelné.

100. Kivételt a 2004/25 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése képezhet, amely egy társaság irányítását átvevő természetes vagy jogi személy által történő kötelező ajánlattételt szabályozza. Ez a rendelkezés kötelezi a tagállamokat annak biztosítására, hogy minden értékpapír-tulajdonos kapjon ajánlatot az értékpapírjaira megfelelő áron. Ez a rendelkezés bizonyos értelemben konkretizálja ugyanezen irányelv 3. cikke (1) bekezdésének a) pontját, amely rögzíti a céltársaság értékpapírjainak valamennyi tulajdonosa közötti egyenlő bánásmód általános elvét. Az utóbbi rendelkezés előírja továbbá, hogy ha egy személy megszerzi egy társaság irányítását, védeni kell az értékpapírok többi tulajdonosát.

101. Mindenestre a konkrét ügyben szóba sem jöhet az irányelv közvetlen alkalmazása. Először is az alapjogvita alapjául szolgáló események az irányelv hatálybalépése előtt, illetve az átültetési határidő letelte előtt történtek, így a Luxemburgi Nagyhercegség a kérdéses időpontban még nem volt köteles az irányelv alkalmazására. [71] Ennek két következménye van. Egyrészt az alapeljárás felperesei nem hivatkozhatnak közvetlenül e rendelkezésre. Másrészt meggondolandó, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód alapelvének elismerése, amely lényegében ugyanazon jogkövetkezményt célozza, mint a 2004/25 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése, szükségszerűen a 2004/25

71 – A 2004/25 irányelv 22. cikkéből ugyanis kitűnik, hogy ez az irányelv az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetését követő 20. napon, tehát 2004. május 22-én lépett hatályba. A 21. cikk (1) bekezdése úgy rendelkezik továbbá, hogy a tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek legkésőbb 2006. május 20-ig megfeleljenek.

irányelv visszaható hatályával járna együtt, ami nyilvánvalóan nem lehetett célja a jogalkotónak, hiszen egyébként felesleges lett volna speciális szabályozás elfogadása.

102. A 2004/25 irányelv (1) preambulumbekezdéséből ugyanis az tűnik ki, hogy az EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontja szerint össze kell hangolni egyes tagállami biztosítékokat azzal a céllal, hogy azokat a Közösségben egyenértékűvé tegyék. A közösségi jogalkotónak e területen a piaci résztvevők által figyelembe veendő pontos kötelezettségek felállítása és a részvényesek közötti egyenlő bánásmódot eredményező módozatok megalkotása érdekében való fellépésének szükségessége arról tanúskodik, hogy sem a 2004/25 irányelv hatálybalépését megelőzően, sem azt követően nem létezett a részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános elve, amely jogilag önmagát igazolná.

Az intézményi egyensúly megőrzése

103. Továbbá a részvényesek egyenlőségének a Bíróság által általános jogelvként történő elismerése esetén, amely anyagi jogi meghatározottsága miatt sokkal inkább egy jogtételnek felel meg, fennállna a veszély, hogy figyelmen kívül hagynánk a Szerződés által célzott intézményi egyensúlyt, mivel a Közösség jogalkotási hatáskörét a Tanács és az Európai Parlament közösen gyakorolja.

104. Az intézményi egyensúly a Közösségen belül nem az államhatalmi ágak szétválasztásának elvén [72] alapul, hanem sokkal inkább a funkciómegosztás elvén, amely szerint a Közösség funkcióit azok az intézmények gyakorolják, amelyeket arra a Szerződés a legjobban kialakított. A hatalommegosztás elvétől eltérően, amely többek között az egyén védelmét szolgálja az államhatalom önkorlátozásával, a funkciómegosztás elve a közösségi célok hatékony elérését célozza. [73]

72 – Az államhatalmi ágak szétválasztása Thomas Locke (1632–1704), Charles de Montesquieu (1689–1755) és Immanuel Kant (1724–1804) tanaira visszanyúló szervezeti alapelve a legtöbb modern demokratikus alkotmánynak és konstitutív ismérve a jogállamnak. A politikai hatalmat az államhatalmi ágak szétválasztása révén osztják fel funkcionális területekre. Az államhatalmi ágak kölcsönös kontrollja hivatott az államhatalom önmérsékletét biztosítani. Az államhatalmi ágak hagyományosan a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom. Így Montesquieu az 1748-ban megjelent, „De l'esprit des lois" („A törvények szelleméről") című könyvében megállapítja: „Ha a törvényhozó hatalom a végrehajtó hatalommal ugyanabban a személyben vagy ugyanabban a hatósági testületben egyesül, nincsen szabadság, mivel attól lehet tartani, hogy az ilyen uralkodó vagy az ilyen testület zsarnoki törvényeket fog hozni, s azokat zsarnoki módon fogja végrehajtani. Akkor sincsen szabadság, ha a bírói hatalom nincsen elválasztva a törvényhozó, valamint a végrehajtó hatalomtól. Ha a bírói hatalom a törvényhozói hatalomhoz kapcsolódnék, az állampolgárok élete és vagyona feletti hatalom önkényes lenne, mert a bíró törvényhozó is volna. Ha a bírói hatalom a végrehajtó hatalomhoz lenne kapcsolva, a bírónak elnyomó hatalma lenne. De minden elvesznék akkor, ha ugyanaz az ember, vagy a főembereknek, nemeseknek vagy a népnek ugyanaz a testülete gyakorolná ezt a három hatalmat, vagyis a törvényhozó hatalmat, a közhatározatok végrehajtásának a hatalmát és a magánosok bűncselekményei vagy jogvitái feletti ítélkezés hatalmát."

73 – Ilyen értelemben Schweitzer, M./Hummer, W./Obwexer, W. fenti 25. lábjegyzetben hivatkozott művének (178. o.) 653. pontja; Sariyiannidou, E. fenti 15. lábjegyzetben hivatkozott műve (122. o.) szintén „funkciómegosztásról" beszél. Oppermann, T. fenti 27. lábjegyzetben hivatkozott műve 5. §-ának 5. pontja (80. o.) szerint az Európai Közösségben az államhatalmi jogosultságoknak a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom közötti felosztása átalakult a közösségi szervek speciális intézményi egyensúlyává. Különösen a Parlament, a Tanács és a Bizottság között vannak másként elosztva a feladatok, mint az állami szinten. Az Európai Közösségben is létezik a kölcsönös kontrol és a hatalmi egyensúly („checks and balances"). Az intézményi egyensúly elve a jogállamiság alapelvének a visszatükröződése. Előírja, hogy valamennyi intézmény úgy gyakorolja hatásköreit, hogy közben a többi intézmény hatásköreit tiszteletben tartja, és ennek megsértését a Bíróság által gyakorolt felülvizsgálat mellett lehet szankcionálni.

105. Ezen tény ismeretében a Bíróság a Meroni-ügyben hozott ítéletei [74] és az azt követő állandó ítélkezési gyakorlat alapján már 1958-ban megalkotta az „intézményi egyensúly" fogalmát a szervezeti alapelvek összességéből és az Európai Közösségeket alapító szerződések – különösen az EK-Szerződés –hatásköri rendelkezéseiből, és normatív, igazságszolgáltatási alakító jogelv szerepével ruházta fel azt. [75]

106. Ahogyan azt a Bíróság a Parlament kontra Tanács ügyben hozott ítéletében [76] megállapította, a Szerződés a Közösség különböző intézményei közötti hatáskörmegosztás olyan rendszerét hozta létre, amely a Közösség intézményi szerkezetén belül és a Közösségre bízott feladatok megvalósítása terén minden egyes intézményre saját feladatkört ruház. Az intézményi egyensúly tiszteletben tartása megköveteli, hogy valamennyi intézmény úgy gyakorolja hatásköreit, hogy közben a többi intézmény hatásköreit tiszteletben tartja. Megköveteli továbbá, hogy e szabály be nem tartását, amennyiben az előfordul, szankcionálni lehessen. A Bíróság ugyanebben az ítéletben megállapította továbbá, hogy a Szerződések értelmében azt a feladatot kapta, hogy biztosítsa a jog tiszteletben tartását a Szerződések értelmezése és alkalmazása során, így köteles biztosítani az intézményi egyensúly fenntartását, és következésképpen a közösségi intézmények hatáskörei tiszteletben tartásának bírósági felülvizsgálatát. [77]

107. A Bíróság a Közösség intézményeként az EK 7. cikk (1) bekezdése értelmében úgyszintén része ennek az intézményi egyensúlynak. Ez a körülmény magában foglalja azt, hogy a Bíróság a Közösség igazságszolgáltatási szerveként, amely az EK 220. cikk (1) bekezdése értelmében a hatásköre keretein belül a jog tiszteletben tartásának biztosítására hivatott a Szerződés értelmezése és alkalmazása révén, tiszteletben tartja a Tanács és a Parlament hatásköreit a jogalkotás területén. [78] Ez szükségképpen feltételezi, hogy a Bíróság egyrészről a Szerződés által a közösségi jogalkotóra a társasági jog területén átruházott jogalkotási feladattól távol tartja magát, és másrészről az eddigiekhez hasonlóan a szükséges visszafogottságot tanúsítja az adott körülmények között a jogalkotói célokkal ellentétes általános közösségi jogi elvek fejlesztése területén. A Bíróság visszanyúlhat ugyan az általános jogelvekhez annak érdekében, hogy a Szerződés céljaira figyelemmel megfelelő megoldásokat találjon az elé terjesztett értelmezési problémákra. Nem helyezheti magát azonban a közösségi jogalkotó helyébe, ha ez utóbbi módon egy fennálló joghézag kitölthető lenne. [79]

74 – A 9/56. sz. Meroni-ügyben 1958. június 13-án hozott ítélet (EBHT 1958., 11. o.) és a 10/56. sz. Meroni-ügyben 1958. június 13-án hozott ítélet (EBHT 1958., 53. o.).

75 – Lásd a 25/70. sz., Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel kontra Köster ügyben 1970. december 17-én hozott ítélet (EBHT 1970., 1161. o.) 9. pontját és a fenti 45. lábjegyzetben hivatkozott Parlament kontra Tanács ügyben hozott ítélet 21. pontját.

76 – A 70/88. sz., Parlament kontra Tanács ügyben 1990. május 22-én hozott ítélet (EBHT 1990., I-2041. o.) 21. és 22. pontja.

77 – A fenti 76. lábjegyzetben hivatkozott Parlament kontra Tanács ügyben hozott ítélet 23. pontja.

78 – Sariyiannidou, E. (a fenti 15. lábjegyzetben hivatkozott mű, 137. o.) azon az álláspontonvan, hogy az EK 220. cikk végső soron biztosítja a Bíróságnak a hatáskört annak meghatározására, hogy mi a „jog", ugyanakkor anélkül, hogy ennek kapcsán világos hatásköri korlátozás állna fenn. A Bíróság az általános jogelvek továbbfejlesztése során széles körben élt a jog továbbfejlesztésére vonatkozó hatáskörével. A szerző hangot ad azon félelmének, hogy ez elmoshatja a bírói és politikai tevékenység közötti határokat.

79 – Ilyen értelemben Louis, J-V., *L'ordre juridique communautaire* (6. kiadás, Brüsszel/Luxemburg 1993., 119., 120. o.). A szerző nézete szerint a Bíróság nem használhatja fel a közösségi jog fennálló joghézagait arra, hogy a közösségi jogalkotó helyébe lépjen. Sokkal inkább meg kell őriznie a szükséges visszafogottságát („judicial self-restraint").

108. A jogalkotás rendszerint különböző politikai és társadalmi igények mérlegelésével történik, amelyeket a jogalkotási eljárásban részt vevő szervek és grémiumok képviselnek. Ezek a megfelelő demokratikus legitimáción kívül rendelkeznek a szükséges szakértelemmel ahhoz, hogy megfeleljenek a rájuk ruházott politikai felelősségnek. Ebben az összefüggésben utalni kell arra, hogy a közösségi bíróságok ítélkezési gyakorlatukban kifejezetten elismerték a közösségi jogalkotó mérlegelési és döntési előjogát bizonyos szabályozási területeken. [80]

109. Figyelmet érdemelnek továbbá az ír kormány által megfogalmazott kétségek is. [81] Egyet kell érteni vele annyiban, hogy a közösségi jog összetettségére és a tagállami szabályozásoknak a nem ritkán az egyes tagállamok gazdasági adottságaival összefüggő sokszínűségére tekintettel óvatosan kell eljárni. Helyesen hivatkozik arra, hogy a társasági jog módosításának – történjen az akár a jogalkotási úton, akár az ítélkezési gyakorlat révén – mindenekelőtt megfelelően átgondoltnak kell lennie. Itt a közösségi jogalkotó van leginkább abban a helyzetben, hogy az egyes tagállamok helyzeteit összhangba hozza egymással. Amennyiben a Bíróság elismerné általános jogelvként a részvényesek közötti egyenlő bánásmódot az alapeljárás felperesei által hivatkozottak szerint, úgy ennek a következményeit beláthatatlanok lennének.

110. Végül az általános jogelvek joghézagkitöltő funkciója [82] tekintetében számításba kell venni, hogy ezen jogelvek igénybevétele kevésbé szükséges olyan területeken, amelyek a társasági joghoz hasonlóan nagyon részletesen szabályozottak, mint kevésbé szigorúan szabályozott területeken.

A jogbiztonság követelménye

111. A bírói visszafogottság nem utolsósorban a bizalomvédelem és a jogbiztonság szempontjából is indokolt lenne. A bizalom-

80 – Lásd az Elsőfokú Bíróságnak a T-22/02. és T-23/02. sz., Sumitomo Chemical és Sumika Fine Chemicals kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. október 6-án hozott ítéletének (EBHT 2005., II-4065. o.) 82. és azt követő pontjait. Ebben a Bíróság elismerte a közösségi jogalkotó hatáskörét az elévülési határidők meghatározása tekintetében. A Bíróság álláspontja szerint arra a kérdésre, hogy milyen mértékű az elévülés terjedelme, a jogbiztonság és a jogszerűség követelményeinek az adott korban a társadalmat meghatározó történelmi és szociális körülmények alapján történő mérlegelésétől függ. Ebből következőleg kizárólag a jogalkotó döntésének van alávetve. Lásd a Bíróságnak a C-122/99. és C-125/99. P. sz., D és Svédország egyesített ügyekben 2001. május 31-én hozott ítéletének (EBHT 2001., I-4319. o.) 37. és azt követő pontjait. Ebben megállapította a Bíróság, hogy a közösségi bíró az Európai Közösségek tisztviselőinek személyzeti szabályzatát nem értelmezheti úgy, hogy a házasságtól különböző jogi esetek – mint például a bejegyzett élettársi kapcsolat – a házassággal azonos megítélés alá esnek. Csak a jogalkotó fogadhat el adott esetben olyan intézkedéseket, amelyek ezt a helyzetet befolyásolhatják, például a személyzeti szabályzat módosításával. Lásd továbbá a Bíróság C-117/01. sz. K.B.-ügyben 2004. január 7-én hozott ítéletének (EBHT 2004., I-541. o.) 28. pontját, a C-172/01. P., C-175/01. P., C-176/01. P. és C-180/01. P. sz., International Power (korábban National Power) és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2003. október 2-án hozott ítéletének (EBHT 2003., I-11421. o.) 106. pontját és a C-74/00. P. és C-75/00. P. sz., Falck és Acciaierie di Bolzano kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. szeptember 24-én hozott ítéletének (EBHT 2002., I-7869. o.) 139. pontját.

81 – Lásd az ír kormány beadványának 39–45. pontjait.

82 – Lásd a jelen indítvány 68. pontját.

védelem és a jogbiztonság elve a közösségi jogrend részét képezik. Azokat ezért a Közösség intézményeinek, de a tagállamoknak is tiszteletben kell tartaniuk a közösségi irányelvek által rájuk ruházott hatásköreik gyakorlása során. [83]

112. A jogbiztonság elve a közösségi jog által szabályozott jogi helyzetek és jogviszonyok kiszámíthatóságának biztosítását szolgálja. [84] A részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános jogelvként történő elismerése márpedig sok kérdést felvetne annak pontos tárgyi, személyi, valamint időbeli hatályát illetően. A Bíróságnak adott esetben meg kellene állapítania, hogy egy konkrét esetben milyen feltételeknek kell ahhoz teljesülniük, hogy ez az általános jogelv alkalmazható legyen.

113. Problematikus lenne azon időpont meghatározása is, amelytől kezdődően ezen általános jogelv a közösségi jogban érvényesülne. Ahogyan már bemutattam, egy ilyen alapelv elismerése végső soron a 2004/25 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének visszaható hatályú alkalmazását eredményezné, amely a jogalkotónak az ezen szabályozás hatálybalépésének pontos időpontjára vonatkozó egyértelmű döntése fényében a visszaható hatály tilalmába ütközne. A jogbiztonság elve általában nem teszi lehetővé, hogy valamely közösségi aktus időbeli hatályának kezdő időpontját az aktus közzététele előtti időpontban állapítsák meg. Kivételesen azonban ettől eltérő megoldás is lehetséges, ha azt közérdekű cél követeli meg, és ha az érdekeltek jogos bizalmát megfelelően tiszteletben tartják. [85] Jelen ügyben azonban nincs arra magyarázat, hogy a visszaható hatály tilalmának ezen áttörését milyen közérdek indokolná.

c) Következtetés

114. A fenti megfontolások alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a közösségi jogban nem létezik a részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános jogelve, amely egy társaság kisebbségi részvényeseit védi az irányításnak egy másik társaság által történő átvétele esetén, mégpedig oly módon, hogy ugyanolyan feltételekkel jogosultak az értékpapírjaik elidegenítésére, mint minden más részvényes.

115. A Mangold-ügyben hozott ítélettől történő elhatárolás e következtetésre figyelemmel számomra nem tűnik szükségesnek. Ezen ítélkezési gyakorlat jelen alapügyre

83 – A C-376/02. sz. Stichting „Goed Wonen”-ügyben 2005. április 26-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-3445. o.) 32. pontja.

84 – A Bíróság C-63/93. sz., Duff és társai ügyben 1996. február 15-én hozott ítéletének (EBHT 1996., I-569. o.) 20. pontja; az Elsőfokú Bíróság T-206/00. sz., Hult kontra Bizottság ügyben 2002. január 31-én hozott ítéletének (EBHT-KSZ 2002., I-A-19. és II-81. o.) 38. pontja.

85 – Lásd ilyen értelemben a C-368/89. sz. Crispoltoni-ügyben 1991. július 11-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-3695. o.) 17. pontját, a C-487/01. és C-7/02. sz., Gemeente Leusden és Holin Groep egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-5337. o.) 59. pontját és a fenti 83. lábjegyzetben hivatkozott Stichting „Goed Wonen”-ügyben hozott ítélet 33. pontját; lásd még az EJEB, 1997. október 23-i National & Provincial Building Society kontra Egyesült Királyság ítéletet, Ítéletek és Határozatok Tára, 1997-VII., 80. §.

történő kiterjesztésének feltétele az általános közösségi jogelv kétség nélküli azonosítása, amely ezen általános jogelv alkalmazását lehetővé teszi még egy speciális másodlagos jogi szabályozás hatálybalépése előtt lényegében azonos szabályozási tartalommal. Így a Bíróság a Mangold-ügyben hozott ítéletben megállapította, hogy a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód alapelve nem magából a 2000/78 irányelvből ered, hanem az a közösségi jog általános elve. A Bíróság ezt a következtetést arra a megállapításra alapozta, hogy az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának eredete különböző nemzetközi jogi szerződésekben és a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiban található. [86] Ahogy azonban ezt már megállapítottam, ez a feltétel jelen ügyben nem teljesül.

2. A második kérdésről

116. Ezzel lényegében szükségtelenné válik az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés megválaszolása. A következőkben kifejtettek csak abban az esetben relevánsak, ha a Bíróság az itt kifejtett jogi álláspont ellenére igennel válaszolná meg az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést.

117. Először is meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésben felsorolt rendelkezések csupán a részvények kibocsátójára és a társaságra rónak kötelezettségeket, a részvényesekre azok egymás közti viszonyában nem.

118. Amíg a 2004/109 irányelv 17. és 18. cikke a részvények kibocsátójának kötelezettségeit rögzíti, a 2007/35 irányelv 4. cikke a társaság egyenlő bánásmódra vonatkozó kötelezettségét írja elő. A 77/91 irányelv 42. cikke ezzel szemben nem határozza meg, hogy az ezen irányelv átültetését megvalósító és a részvényesek közötti egyenlő bánásmódot biztosítani hivatott tagállami jogi rendelkezéseket pontosan kihez kell címezni. [87] Mindazonáltal ezen irányelv valamennyi rendelkezése magának a társaságnak a magatartására vonatkozik, ezek között a részvénytársaság alapítására és fenntartására, a tőkéjének megemelésére és leszállítására, valamint a kötelező részvénybevonásra. Amennyiben erre vonatkozóan a döntéshozatalra a közgyűlés jogosult – például a 77/91 irányelv 25. cikkének (1) bekezdése szerinti tőkeemelésnél –, úgy erre az egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartásával kell, hogy sor kerüljön. Ebből azt lehet kivenni, hogy a társaság szerveit köti az egyenlő bánásmód követelménye, nem pedig magukat a részvényeseket.

86 – A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott Mangold-ügyben hozott ítélet 74. és 75. pontja.

87 – Már a C-338/06. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyre vonatkozó 2008. szeptember 4-i indítványom (2008. december 18-án hozott ítélet, EBHT 2008., I-10139. o.) 60. pontjában utaltam a 77/91 irányelv 42. cikkének meglehetősen meghatározatlan normatív kifejezésére.

119. Ez a megállapítás megfelel a jogirodalomban uralkodó álláspontnak. Aszerint a társaság az egyetlen közvetlen címzettje a társasági jogi egyenlő bánásmód elvének. [88] A társaság tagjainak egymás közti viszonyában ezzel szemben együttműködési kötelezettség áll fenn, amely ilyenként a társaság tagját kötelezi, hogy a tagként őt megillető jogok gyakorlása során legyen tekintettel a társaság többi tagjának érdekeire. [89] A részvényes számára a többi részvényessel szemben további kötelezettségek ezzel szemben nem vezethetők le.

120. Az alapeljárás felpereseinek a részvényesek egyenlőségére vonatkozó általános jogelvre történő közvetlen hivatkozás lehetősége ellen szól továbbá, hogy az általános jogelvek főszabály szerint csak a Közösség intézményeit és a tagállamokat, valamint azok hatóságait kötik, az egyéneket egymás közötti viszonyaikban azonban nem. [90] Ezt indokolja az általános jogelveknek mind az eredete, mind a célja, amely abban áll, hogy megvédje az egyéneket alapjogaiknak a hatóságok részéről történő jogellenes korlátozásától. [91]

121. Másfelől nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a közösségi jog bizonyos esetekben a magánszemélyek egymás közti viszonyaiban szubjektív jogokat is keletkeztet. Ez vonatkozik például a másodlagos jog rendelkezéseire. [92] Ezek a normák mindazonáltal főszabály szerint csak a nemzeti jogba történő átültetésüket követően vagy az irányelvkonform értelmezés révén állapítanak meg kötelezettséget az egyénekre nézve, mivel az irányelveknek nincs horizontális hatályuk. [93] Másrészről elismeri az ítélkezési gyakorlat, hogy az elsődleges jog bizonyos rendelkezései – mint például az EK 12., 39., 49. és 141. cikk szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalma – horizontális hatást válthatnak ki. [94]

122. A magánszemélyek egymás közti viszonyaiban az általános jogelvekre történő közvetlen hivatkozás lehetőségét a Mangold-

88 – Hütte, A. fenti 63. lábjegyzetben hivatkozott műve, 71., 82. o.; De Cordt, Y. fenti 62. lábjegyzetben hivatkozott műve, 255., 259. o.; Verse, D. fenti 59. lábjegyzetben hivatkozott műve, 562. o.. Hüffer, U., *Kommentar zum Aktiengesetz*, 5. kiadás, München, 2002., 53a. §, 4. pont, 250. o.

89 – Hütte, A. fenti 63. lábjegyzetben hivatkozott műve, 72. o.

90 – Ilyen értelemben Tridimas, T. fenti 23. lábjegyzetben hivatkozott műve, 36., 44. o.

91 – Uo., 47. o.

92 – Lásd például a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelvet (HL L 180., 22. o.; magyar nyelvű különkiadás 20. fejezet, 1. kötet, 23. o.), a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelvet (HL L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.) és a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i 95/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet (HL L 281, 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 15. kötet, 355. o.).

93 – A Bíróság az állandó ítélkezési gyakorlatában kimondta, hogy a jogbiztonság elvével ellentétes az, ha az egyénnek az irányelv kötelezettséget ír elő. Ennek megfelelően az egyének közvetlenül nem hivatkozhatnak az irányelvre (lásd a 152/84. sz. Marshall-ügyben 1986. február 26-án hozott ítélet [EBHT 1986., 723. o.] 48. pontját, a C-91/92. sz. Faccini Dori-ügyben 1994. július 14-én hozott ítélet [EBHT 1994., I-3325. o.] 20. pontját és a C-201/02. sz. Wells-ügyben 2004. január 7-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-723. o.] 56. pontját.

94 – Így például az EK 141. cikk a férfiakat és a nőket az egyenlő vagy egyenlő értékű munkáért megillető egyenlő díjazás elve tekintetében. A Bíróság az ítélkezési gyakorlatában leszögezte, hogy az EK 12., EK 39. és EK 49. cikkben kimondott, állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma a magánszemélyek közötti viszonyban is érvényesül (lásd a 36/74. sz. Walrave-ügyben 1974. december 12-én hozott ítéletet [EBHT 1974., 1405. o.]; a 43/75. sz. ügyben 1976. április 8-án hozott ítéletet [EBHT 1976., 455. o.]; a fenti 47. lábjegyzetben hivatkozott Bosman-ügyben hozott ítéletet és a C-281/98. sz. Angonese-ügyben 2000. június 6-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-4139. o.] 36. pontját).

ügyben hozott ítélet mindenesetre nem teremti meg, mivel a Bíróság abban nyitva hagyta azt a kérdést, hogy az életkoron alapuló eltérő bánásmód tilalma horizontális hatást is kifejt-e.[95] Attól függetlenül, hogy az abban az ügyben alapul szolgáló eljárás tárgyát polgári jogi jogvita képezte-e, a Bíróságnak az előzetes döntéshozatali eljárásban lényegében arról kellett döntenie, hogy ellentétes-e a közösségi joggal az olyan nemzeti szabályozás, amely korlátozás nélkül lehetővé tette határozott idejű munkaszerződésnek az 52 éves és annál idősebb munkavállalókkal való megkötését. Ott tehát elsősorban a nemzeti jognak a közösségi jog előírásaival való összeegyeztethetőségének kérdéséről volt szó.

123. Mindezek után az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést akként kell megválaszolni, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános elve, amennyiben a közösségi jogban egyáltalán létezik ilyen, csak a társaság és annak részvényesei közötti viszonyban alkalmazható.

3. A harmadik kérdésről

124. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés csak arra az esetre vonatkozik, ha mindkét megelőző kérdésre igenlő válasz születik. Mivel jelen ügyben abból indulunk ki, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmódra vonatkozó általános jogelv nem áll fenn, és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdés keretein belül már állást foglaltam az alapul szolgáló jogkérdésekben, megítélésem szerint szükségtelen megválaszolni az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdést.

C – *Következtetések*

125. Összefoglalásképpen megállapítható, hogy egy ilyen általános jogelv elfogadása ellen elsőként az a körülmény szól, hogy a részvényesek közötti egyenlő bánásmód sem a közösségi jogrendben, sem a tagállamok jogrendjeiben nem rendelkezik alkotmányos ranggal.[96] Ezenkívül megállapítható volt a vizsgálat során, hogy a jogirodalomban hiányzik az egységes a jogi álláspont, amely egy ilyen általános jogelv létezését alátámasztaná.[97] Tekintettel arra a tényre, hogy a társasági jog speciális területére korlátozódik, ez

95 – Ilyen értelemben Preis, U., „Verbot der Altersdiskriminierung als Gemeinschaftsgrundrecht" *(Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht*, 8. szám, 2006., 402. o.).

96 – Lásd a jelen indítvány 87. és 88. pontját.

97 – Lásd a jelen indítvány 89–93. pontját.

az alapelv nem rendelkezik az általános jogelvekre jellemző, jogrendszeren belüli általános hatállyal sem. [98]

126. Másfelől – és akkor is, ha a Bíróság megítélése szerint az itt képviselt állásponttól eltérően létezik ilyen általános jogelv – kétségek merülnének fel a tekintetben, hogy az megalapozhatná-e olyan konkrét jogkövetkezmény kiváltását, mint a kisebbségi részvényesek felajánlási joga. [99] Ennek a jogkövetkezménynek az elrendelésére a Közösség intézményi joga alapján fennálló, a Közösség intézményei közötti funkciómegosztás alapján egyedül a közösségi jogalkotó jogosult, akinek adott esetben megfelelő jogi norma elfogadásával meg kellene határoznia a pontos jogi feltételeket. [100] A kisebbségi részvényesek felajánlási jogának általános jogelv formájában történő elismerése nem tükrözné a közösségi jogalkotó akaratát. Az végeredményben a 2004/25 irányelv visszaható hatályú alkalmazásához vezetne, amely a jogbiztonság követelményeit úgyszintén sértené. [101]

127. A fenti vizsgálat alapján arra az eredményre jutottam, hogy az egyenlőség általános elvének speciális megnyilvánulásaként nem létezik a részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános jogelve, amely egy társaság kisebbségi részvényeseit védi az irányításnak egy másik társaság által történő átvétele esetén, mégpedig oly módon, hogy ugyanolyan feltételekkel jogosultak az értékpapírjaik elidegenítésére, mint minden más részvényes.

128. A részvényesek közötti egyenlő bánásmód jogi besorolásától függetlenül meg kell állapítani, hogy az csak a társaság és a részvényesek közötti viszonyban alapozhat meg jogokat és kötelezettségeket, a részvényesek egymás közötti viszonyában azonban nem. [102]

98 – Lásd a jelen indítvány 94. pontját.
99 – Lásd a jelen indítvány 98. pontját.
100 – Lásd a jelen indítvány 103–109. pontját.
101 – Lásd a jelen indítvány 111–112. pontját.
102 – Lásd a jelen indítvány 117–123. pontját.

VII – Végkövetkeztetések

129. A fenti megállapításokra tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Cour de cassation kérdéseire a következő válaszokat adja:

1) A közösségi jogban nincsen olyan általános jogelv, amely előírja a részvényesek közötti egyenlő bánásmódot, és védi a társaság kisebbségi részvényeseit oly módon, hogy azok a társaság irányításának átvétele esetén ugyanolyan feltételekkel jogosultak a részesedéseik elidegenítésére, mint a többi részvényes.

2) A részvényesek közötti egyenlő bánásmód általános elvét mindenesetre csak a társaság és a részvényesei közötti viszonyban lehetne alkalmazni.